



Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales

Community Regeneration

LOCAL GOVERNMENT AND HOUSING COMMITTEE



Policy Review - September 2002

Further Copies of this document can be obtained from:

Victoria Paris
Committee Secretariat
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Tel: 029 2089 8506
E:mail: Local-Govn.comm@wales.gsi.gov.uk
Website: <http://www.wales.gov.uk>

Local Government and Housing Committee

Policy Review of Community Regeneration

September 2002



Contents

Introduction to the Committee	1
Chair's Foreward	3
Committee Membership	5

Section One:

Background to the Review	7
Terms of Reference	7
Review Process	8

Section Two:

Committees Consideration and Recommendation	9
Funding	10
Capacity Development	15
Shortage of Community Regeneration Staff	16
Relationships with Statutory Sector Partners	17
Resourcing Community Engagement by the Statutory Sector	19
Advancing the Communities First Approach	20
The Role of the Welsh Assembly Government	21

Section Three:

Conclusion	23
------------	----

Annexes:

Annex 1: Terms of Reference	25
Annex 2: Papers Considered by the Committee	26
Annex 3: List of Written Responses to Policy Review	27
Annex 4: List of Oral Presentations	28
Annex 5: List of Projects Visited	29
Annex 6: Recommendations made by the Committee	30



Introduction to the Committee

The Local Government and Housing Committee is one of the National Assembly for Wales' seven subject committees. Its remit is based on the portfolio of the Minister for Finance, Local Government and Communities, Edwina Hart, who is a member of the Committee. It covers Local Government policy and finance issues, housing, urban regeneration and crime reduction (but not the Minister's overall responsibility for Finance).

The committee's aim is to achieve a better quality of life for the people of Wales and to promote better, simpler government. Its objectives are:

- to help local people, particularly those living in disadvantaged areas, to develop confident communities, with decent housing, good local facilities and a high quality environment which is non-threatening and free from crime;
- to deliver value for money for the people of Wales, with better and more efficient services;
- to streamline the Assembly's work and give far greater weight to the needs and views of our partners and the public, including under-represented groups.

THE LOCAL GOVERNMENT AND HOUSING COMMITTEE REVIEW OF COMMUNITY REGENERATION

Chair's Foreword



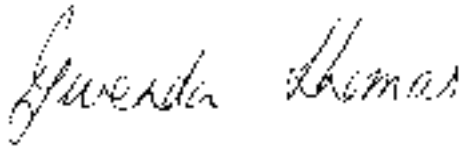
In the beginning of its review the Local Government and Housing Committee was aware of the major contribution that community regeneration projects were making to improving the quality of life throughout Wales. In all its members' constituencies there were examples of community based projects which were making a real difference, often in very difficult circumstances. The Review of Community Regeneration was instigated to appraise the major factors affecting community regeneration in Wales and to assess the role of the Welsh Assembly Government in creating the most favourable conditions for this work to take place.

The Index of Multiple Deprivation has revealed the high levels of poverty and social disadvantage in Wales and its negative consequences for the well being of many individuals, families and communities. It also shows that this is not limited to the industrial areas of Wales but that it also affects rural communities throughout the nation.

Fortunately, I am also aware of the huge commitment and energy that many communities and organisations have developed in pursuing improvements in community life. The statutory sector, voluntary organisations and community members are engaged in many partnership projects across Wales that are providing services, facilities and activities at community level.

The recommendations contained in the review are drawn from a wide body of evidence assembled by the Committee and are presented to encourage the Welsh Assembly Government to streamline and improve its own policies and those of its Sponsored Bodies. They are also intended to develop a supportive and facilitative environment for the many groups and agencies working in community regeneration. This work is often hard and difficult and the recommendations here are intended to remove as many barriers as possible to achieving that work. Implementation of the recommendations in this report will do much to support community regeneration in Wales.

In completing the review the Committee was constantly grateful for the presentations and evidence being received and I am sure that all Committee members would wish me to pass on their gratitude to all those who contributed.

A handwritten signature in black ink that reads "Gwenda Thomas". The script is cursive and fluid.

Gwenda Thomas AM

Chair, Local Government and Housing Committee

Committee Membership

The committee comprises the following members:



Peter Black A.M
South Wales West



Gwenda Thomas A.M (Chair)
Neath



William Graham A.M
South Wales East



Edwina Hart A.M (Minister)
Gower



Pauline Jarman A.M
South Wales Central



Peter Law AM
Blaenau Gwent



Dai Lloyd AM
South Wales West



Tom Middlehurst AM
Alyn and Deeside



Janet Ryder AM
North Wales

SECTION ONE

Background to the Review

1.1 Regrettably, many communities in Wales have experienced prolonged and extensive economic decline linked closely to the demise of the traditional industries of mining, steel production and heavy manufacturing. In recent years rural communities have experienced similar problems of economic hardship linked to a developing crisis in agriculture. Regardless of the location in Wales, the consequence of growing poverty and social disadvantage is a decline in the quality of life of many people who live in our communities. The economic hardship experienced is compounded by a wide range of disadvantages in health, education, transport and leisure that have become collectively known as social exclusion.

1.2 The Welsh Assembly Government has addressed these problems facing Welsh communities and its Better Wales document outlines key objectives to promote social justice and social inclusion. Since devolution a wide range of policies have emerged which have a direct impact on the communities of Wales and which contribute to their economic, social and cultural regeneration. Community based regeneration has become a central policy theme in Wales. Key policies such as People in Communities, Sustainable Communities and Healthy Living Centres set the scene for the development of the Communities First Programme which adopts a community regeneration approach to tackling poverty and social disadvantage in the most deprived communities of Wales.

1.3 Against this background of increasing community regeneration activity in Wales the Local Government and Housing Committee Review of Community Regeneration was initiated to develop a full understanding of the contemporary issues affecting the application of Welsh Assembly Government policies to the process of community regeneration.

The Terms of Reference

1.4 The terms of reference of the review were to consider:

- the policies and programmes aimed at community regeneration which have been adopted by the National Assembly and its sponsored bodies with a view to making recommendations for streamlining the existing programmes and improving the arrangements for delivery;

- the financing for those policies and programmes;
- the role of partnership in developing community regeneration;
- what further issues the Committee should address on other aspects of the community regeneration agenda, taking into account the work that has been undertaken for the Communities First programme.

1.5 In addition, the review terms of reference document identified a range of issues which might be addressed in assembling detailed knowledge about the context of community regeneration in Wales. Full details of the Terms of Reference are provided in **Annex One**.

The Review Process

1.6

- in June 2001 the Committee began to consider its approach to the Policy Review of Community Regeneration (relevant papers are listed in **Annex Two**);
- in August 2001 the Committee issued an invitation to approximately 90 organisations to submit written evidence to the review (submissions listed in **Annex Three**);
- in October 2001 the Committee appointed Professor David Adamson, Director of the Programme for Community Regeneration at the University of Glamorgan as an Expert Adviser to assist the Committee in considering written and oral evidence from relevant bodies;
- in November 2001 the Committee began to receive oral presentations from a wide range of agencies and organisations (listed in **Annex Four**); and
- in January 2002 the Committee commenced a programme of visits to community regeneration projects (listed in **Annex Five**).

1.7 These various sources of evidence have provided a significant information base from which the Committee has been able to identify a range of issues that currently affect the community regeneration process in Wales. This has led to the recommendations in this report, which were endorsed by the full Committee on 22nd May 2002.

SECTION TWO

Committees Consideration and Recommendation

2.1 In conducting the Review, Committee members have received evidence from a wide range of organisations engaged in community regeneration activity in Wales. The Committee has made a series of 18 Recommendations for consideration by the Minister of Local Government, Finance and Communities. These are summarised in table form in **Annex Six**.

2.2 Organisations who have contributed to the Committees' review have varied in size and responsibility from large national organisations such as the Welsh Local Government Association (WLGA) and the Wales Council for Voluntary Action (WCVA) to small local regeneration groups such as The Mount Community Resource Centre, Pembrokeshire. Despite the diversity of organisations presenting evidence there is a clear consensus on several key issues:

- the level of deprivation and poverty in Welsh communities requires a concerted effort from all agencies in Wales;
- unanimous support for the social inclusion objectives of the Better Wales document;
- agreement that community involvement is the key to successful eradication of poverty and social exclusion; and
- acceptance of the lead role that the Welsh Assembly Government has taken and support for its central policy of Communities First.

2.3 Outside of this consensus there are different ideas on approach, best practice and the detail of implementing programmes such as Communities First. However, given the diversity of organisations engaged in the regeneration process and the different sectoral traditions this involves, there appears to be a genuine shared set of values and objectives. The Welsh Assembly Government consequently enjoys a very favourable climate for the further development of its regeneration policy and the review offers an additional opportunity to be informed by practitioners and community organisations about current issues and problems. The consensus also extends to agreement over key issues in the regeneration process. Visits to projects also demonstrate that those working on

the ground face many similar problems irrespective of the location and specific nature of the work undertaken.

2.4 The consensus around key issues in community regeneration in Wales is noteworthy and as suggested, there appears to be willingness by the majority of regeneration agencies to fully support the objectives of Better Wales and Communities First as a means to achieve them. The Committee wishes to endorse this consensus and expresses its support for the aims and directions of current community regeneration policies. The Committee is firm in its belief that any progress in regenerating communities can only be made if the communities themselves are totally involved and committed. The best results will be attained where the people in the community are empowered to effect improvements themselves.

Recommendation 1: *The Local Government and Housing Committee identifies and supports the consensus in Wales for the social inclusion objectives of Better Government and endorses the Community First scheme as a means of achieving them. It recognises the principles and values of partnership and community involvement and asks the Welsh Assembly Government to promote it in all policies that impact on community regeneration.*

Funding

2.5 A key aspect of the Terms of Reference of the review was to consider the financing of community regeneration. Early in the Review process it was evident that funding of community regeneration activity at all levels was of major concern to all those presenting evidence. Problems associated with funding have emerged from almost every source of opinion that has been placed before the Committee. International evidence also suggests that funding has conventionally been the major difficulty facing community regeneration and Wales is no exception to this process.

2.6 We can identify several major improvements in the funding climate in recent years. Improvements include:

- availability of Lottery and Millennium Commission funding;
- development of Assembly funding streams such as People in Communities and Sustainable Communities;
- the Communities First programme with its commitment to long-term funding; and

- the Objective One programme.

2.7 However, all organisations reporting to the Committee identify continuing difficulties in maintaining funding. Common concerns break down into a number of key issues:

2.8 a) Complexity of funding programmes

All of the projects visited spoke of the ‘constant struggle’ they were engaged in to secure funding. All had complex portfolios of funding that drew on diverse sources. This created large administrative loads and meant that staff time and effort was constantly engaged in maintaining funding streams. Programmes were seen as complex and difficult to understand with complicated application procedures, a diverse range of deadlines and eligibility criteria (WLGA, WCVA, Business in the Community (BITC)). Organisations felt it was difficult for them to know about all the funding opportunities and what they needed to do to qualify. There was clear support for a streamlining and consolidation of the various funding streams into a clearer and co-ordinated programme of funding. Whilst Communities First contributes to such a process there remains a large number of funding streams which have an effect on community regeneration and which have complex and varied qualification criteria, application procedures and spending eligibility. The Review identified over 60 funding streams operated by the Welsh Assembly Government which have an impact at community level. Additionally many funding streams are operated by Assembly Sponsored Bodies. It is also important to note that key funding streams are operated by agencies over which the Welsh Assembly Government has no control.

2.9 The information gathered has indicated that there is a clear need to rationalise and simplify this complex funding environment and to ensure that attempts to secure funding are simplified and facilitated. Co-ordination and liaison between the Welsh Assembly Government, its sponsored bodies and key funding agencies such as the Lotteries Commission could do much to rationalise funding programmes and build common community regeneration objectives (BITC). This is a key area where a joined up approach could have considerable benefit. Community organisations such as The Mount Community Resource Centre, Antur Nantlle and Ebbw Fach Development Trust also felt that advance notification of funding availability and longer periods between notice of funding opportunities and application deadlines would do much to remove the pressure from the funding process. From consideration of the evidence the Committee has formulated three recommendations:

Recommendation 2: *The Welsh Assembly Government publishes an annual digest and calendar of funding streams with associated dates and deadlines.*

Recommendation 3: *The Welsh Assembly Government engages in a major exercise to consolidate and unify the funding streams it and Assembly Public Bodies (APBs) operate.*

Recommendation 4: *The Welsh Assembly Government accepts a permanent co-ordinating role to develop harmonisation and integration of community regeneration funding throughout Wales. It should create a forum in which it, its sponsored bodies and other funding agencies (e.g. National Lottery), develop a funding regime which is co-ordinated in its objectives, methodology and timescales.*

2.10 b) Bureaucracy associated with funding

In addition to this complicated funding structure evidence has been presented which points to a high degree of bureaucratic procedure experienced by funding applicants (WLGA, Mount Community Resource Centre, Antur Nantlle, Ebbw Fach Develop Trust). Several key problems emerge:

- short notice of funding opportunities with tight deadlines for submission;
- long delays in approving or judging bids;
- detailed and extensive evidence required for even minor bids;
- delays in paying grants and awards; and
- excessive requirements for business plans and audited accounts for minor grant aid.

2.11 Whilst some of these problems arise from audit and accountability procedures there is a perception that many such procedures exist from habit and tradition and that reform is possible. Removal of such barriers will promote regeneration and facilitate community participation. Currently many community organisations feel prevented from seeking funding by the bureaucratic requirement of funding systems. Application procedures and the complexity of application forms were perceived as real barriers to making funding applications by the majority of projects visited by the Committee. Objective One procedures were the most commonly cited example. Many of the issues identified are a product of European Union 'European Regional Development Fund' (ERDF) and

'European Social Fund' (ESF) procedural requirements but groups felt that there were local bureaucratic barriers to securing funding.

2.12 On a more positive note organisations reported that the Communities First procedures were more responsive, less bureaucratic and operated shorter decision times. The Committee has two recommendations to make, which, if acted on, would remove many of these problems from the community regeneration funding context.

Recommendation 5: *The Welsh Assembly Government reviews and streamlines all its funding procedures to remove unnecessary bureaucracy and that it encourages similar exercises in other funding agencies in Wales.*

Recommendation 6: *Decision dates are to be determined early and published in programme documents and that response times for bids are kept reasonable and in most cases are within six weeks of submission deadlines.*

2.13 c) The core funding issue

By far the most critical concern expressed over funding was the difficulties experienced by all organisations in securing core funding (Community Development Cymru, Community Enterprise Wales, Community Matters, Neath Port Talbot Council for Voluntary Service). The distinction between core funding and project funding is critical in community regeneration. Project funding is generally available from a wide range of sources and can be used to fund specific actions that are project based. However, such funding is hypothecated and cannot be allocated to core organisational costs. In contrast, few funding sources provide core funding and many community regeneration organisations find it difficult to maintain core administrative staff and premises. Caia Park project at Wrexham was typical of the projects visited in its experience of core funding difficulties. One of its major concerns centred on the problem of key staff being employed on short-term contracts and the lack of organisational stability that this caused. Ebbw Fach Development Trust also pointed to the effects on staff morale in the final months of contracts as diminishing the effectiveness of projects. Several organisations pointed to their service delivery role, which ensures that they will always be dependent on funding to fulfil their role. They felt that projects supplying services to deprived communities should not be expected to achieve self-sustainability but should benefit from a permanent process of 'investment' in communities (WCVA). The absence of accessible core funding ensures major organisational difficulties. These include:

- barriers to strategic development in the absence of long-term financial stability;
- difficulties in retaining staff who are on short term contracts, often only secured for one year in advance; and
- frequent emergence of 'funding gaps' which plunge organisations into crisis. This often entails staff foregoing salaries, loss of key trained personnel, curtailment of activities and temporary closure of premises.

2.14 These issues exist despite the suggestion of a highly skilled management of resources by community organisations and it represents a structural problem that requires high level intervention. There is a major role for the Welsh Assembly Government here. In simple terms, many of the community organisations are meeting the needs of the community which are not being met by mainstream services. Currently, the action of community based organisations is supporting both National Assembly objectives and local authority provision. Without this service provision, the plight of the most disadvantaged communities would be critical. Recognition of this by the development of a stable funding regime would represent a significant underpinning of community regeneration in Wales. The Committee therefore makes the following recommendation:

Recommendation 7: *The Welsh Assembly Government urgently develops a funding stream which enables core funding of established community regeneration projects and organisations. The Welsh Assembly Government should consult widely with those groups involved in community regeneration to determine allocation methods, qualifying criteria and administrative procedures.*

2.15 d) The scale of funding for Community Regeneration

Organisations who have contributed to the Committees' review have questioned the sufficiency of the funding available for community regeneration in Wales. Whilst welcoming the Communities First programme, there was a view that this was not adequately funded for the enormity of the regeneration task in Wales. There was also a view that concentration of scarce resources in the most deprived communities left other communities, with only slightly lower levels of disadvantage, without support (WLGA). Comparisons were made with funding opportunities in England where there is anecdotal evidence that funding levels are higher. A direct comparison is difficult with so many variations in the approach in England and in Wales. However, there is a general impression, with considerable currency in the regeneration sector, that combined budgets in

England have funded some city based local authorities at greater levels than for the whole of Wales. Confirmation of this view requires further research. In considering these views the Committee felt that direct comparison with England had little value as the distinctive policy approaches render comparison difficult and unreliable. It was also felt that the key issue was to determine whether funding of community regeneration in Wales was sufficient for the task rather than equal to other parts of the UK. Consequently, the Committee makes the following recommendation:

Recommendation 8: *The Welsh Assembly Government reviews the community regeneration budget at an early opportunity to ensure that funding levels are sufficient to promote an active programme of community regeneration in Wales.*

2.16 Collectively, these recommendations on funding address the major concerns evident in the submissions to the review. If implemented they would remove critical barriers to groups seeking funding and would reduce the complexity and bureaucracy of the experience.

Capacity Development

2.17 Increasingly, social policy is attempting to involve stakeholders in the design and delivery of programmes, especially in policies to promote social inclusion. Such actions require a high degree of community involvement and the exercise of skills and professional standards of operation by ordinary community members. There is a consensus in community development literature that such participation is essential to effective community regeneration but also a recognition that it is difficult to promote and develop. Raising community capacity to participate requires long-term strategies and programmes of communal and personal development. The issue of capacity development has been well explored in Welsh Assembly Government initiatives, especially Communities First. This is recognised in the Communities First requirement that Communities First partnerships develop a Capacity Development Plan alongside the Community Action Plan. Many organisations presenting evidence have expressed concern about the readiness of communities to take on a major role in regeneration, especially in areas where there is little or no history of 'grass-roots' community action. ELWa was concerned to develop its activities to recognise the learning opportunities that community activity presented and was devoting resources to 'learning through community'. The general concern (Community development Cymru, Community Enterprise Wales, Llandrillo and Rhyl College) was with the proliferation of policies in which community participation is a critical component and the corresponding need for significant underpinning by techniques to raise

capacity within communities. These concerns have been noted by the Committee and it makes the following recommendation:

Recommendation 9: *The Welsh Assembly Government takes all opportunities in delivering Community Action Plans and Capacity Development Plans to ensure that community capacity is developed and enhanced.*

2.18 Concern has also been expressed about the organisational capacity of key public agencies to work in community sensitive ways within the community regeneration framework which has emerged in recent years. New roles and administrative functions are developing for local authorities, health authorities and other public sector organisations. Training of staff has lagged behind such developments and many public sector workers find themselves working for the first time in community settings. Their capacity to work sensitively in such contexts requires a similar process of capacity development that community members require. There are examples of best practice in this field. For example Swansea City and County Council initiated a training scheme for all its Housing Management team to promote more community-based ways of working. Referred to as The Knowledge this programme sought to re-orientate housing services to the needs of the tenant. To promote organisational capacity in the practice of community regeneration the Committee makes two recommendations:

Recommendation 10: *The Welsh Assembly Government works with all relevant agencies to promote high standards of community based practice in the delivery of public services in Wales.*

Recommendation 11: *The Welsh Assembly Government hosts a forum in which all relevant partners and agencies develop a national plan for Community Regeneration Capacity. The forum would include WLGA, WCVA, Communities First Support Network, ELWa, Welsh Development Agency (WDA), Further Education Colleges, Universities and a range of community based organisations.*

Shortage of Community Regeneration Staff

2.19 Organisations have expressed concern about a failing supply of qualified and experienced community regeneration workers to meet the demands of new initiatives such as Communities First (Community Agents for Change in the Valleys, Community Development Cymru, Llandrillo and Rhyl College, SPARC/Planed). Many reported difficulties recruiting appropriate staff, a situation now made worse by the large number of positions created by Local Authority Communities

First Teams. Independent projects (e.g. Ebbw Fach Development Trust) felt that they were losing staff to the higher wages, longer-term contracts and better career structures offered by local authorities. Agencies were also concerned that entrants from other areas of public service did not possess the required skills and working practices of the community regeneration approach. Some organisations (People and Work Unit, Llandrillo and Rhyl College, Caia Park, Wrexham) were concerned to provide a route by which community members and volunteers could acquire learning and qualifications to enable them to take up paid opportunities when they arose in their own communities and elsewhere. College and University course in Wales could not currently offer a short-term response to these difficulties as inevitably professional qualifications took several years to complete.

Recommendation 12: *The Welsh Assembly Government work with Further Education, Higher Education, ELWa, the Consortium for Community Regeneration Training, and community organisations to map current provision, develop innovative short courses and work place learning to promote rapid skilling of new entrants to the community regeneration field. That the Welsh Assembly Government underpins the process with a bursary scheme to encourage new entrants to training programmes.*

Relationships with Statutory Sector Partners

2.20 A major concern of the review was to address the issue of partnership and its working within the policy framework within Wales. The evidence presented to the review suggests strongly that partnership makes a significant contribution to the achievement of community regeneration in Wales (Campaign for the Protection of Rural Wales (CPRW), Rhondda Housing Association, Community Matters, Community Enterprise Wales, SPARC/Planned). However, this view does not underestimate the issues and difficulties associated with partnership working. Not least in any discussion of concern is the problem of partnership overload, which those providing evidence pointed to. There were also concerns about the level of participation of community members in partnership agencies and the need to avoid tokenistic representation.

2.21 There is a growing concern to ensure that community participation in regeneration partnerships is comprehensive and empowering and that it is not marred by tokenism and 'phoney' participation. The evidence presented to the Committee has described a mixed picture and visits to community projects have identified both good and bad practice. Relationships with key statutory bodies such as local authorities, housing agencies, health authorities and police

authorities in general appear to be improving and many such bodies are committing fully to the principles of community based regeneration.

2.22 There were a number of examples where this was not the case and key agencies such as a specific local authority appeared to be unsympathetic and obstructive to the achievement of community determined objectives. Examples were provided of difficulties with local elected members and officers. Such difficulties are reported widely throughout the sector and are in part the product of rapid changes in the ways in which statutory bodies are expected to work with their clients. In contrast there were examples of best practice of international standing where statutory bodies were providing community leadership, professional skills and resources to ensure that communities could achieve their objectives.

2.23 The Committee concludes that statutory bodies play a key role in the community regeneration process. Clearly, as major service providers they have a central role to play in the regeneration of all disadvantaged communities. One of the key components of community regeneration is the improvement of services experienced by socially excluded communities. Thus statutory agencies are critical members of community regeneration partnerships. Representations from the Fire Brigades in Wales provided ideal illustration of the benefits to be gained when a statutory agency works with communities for common goals. Both the community and the organisation benefits in improved performance and better outcomes. It is also clear that statutory agencies must recognise the role and contribution of the voluntary and community sectors when working in partnership. Communities First and similar initiatives depend their success on harnessing the knowledge and commitment of community members.

2.24 Local authorities are a specific example where their level of engagement with the community will be a major factor in determining the success of community regeneration. In receiving evidence the Committee heard a range of views regarding the role of local authorities in the regeneration process. One view welcomed the partnership approach of Communities First but also pointed to the central role which Local Authorities conventionally played in economic and social regeneration (WLGA, Blaenau Gwent County Borough Council). The community leadership and community planning functions of local government gave it major capacity to lead the regeneration process especially where community self-organisation was lacking.

2.25 Other responses (WCVA, Gwent Association of Voluntary Organisations (GAVO), Community Matters, Ms J.Bird) pointed to the major benefits of

community participation and developing local ownership of regeneration projects through partnership working. They identified the value of empowerment of community members and valued a move towards locality management in which control of services was in the hands of the community. Elsewhere, evidence of regeneration organisations and local authorities working in close partnership (Antur Nantlle Cyf, Rhiwgarn) provide illustration of the significant improvements which could emerge at community level from a partnership based approach to community regeneration. In considering the specific role of local authorities in the regeneration process the Committee have been concerned to harness the traditional experience of local authorities together with the advantages of community participation and empowerment. This empowerment has to be genuine and not tokenistic (Community Development Cymru, Rhyl College, WCVA).

2.26 The Committee sees these objectives being best achieved by partnership working in which statutory, voluntary, private and community sectors develop a framework of equal partnership in which the community is genuinely and directly involved. It makes the following recommendation:

Recommendation 13: *Local authorities act as equal partners within a partnership structure. Funding is given to the partnership and controlled by partnership decisions which are binding on all partners.*

2.27 Communities First is attempting to promote movement towards this relationship in the partnerships it is funding. Clearly, in some localities there is development work required with local authorities and other statutory agencies to promote and develop this participative mode of working. The Committee would wish to see the development and dissemination of best practice in partnership working. This will avoid a 'post-code' lottery in the experience of community participation in the community regeneration process. Currently, there are no mechanisms for monitoring the quality of working practices in regeneration partnerships in Wales.

Recommendation 14: *The Welsh Assembly Government adopts a system of accreditation of community regeneration partnerships to ensure recognised best practice in community regeneration is uniformly experienced throughout Wales.*

Resourcing Community Engagement by the Statutory Sector

2.28 If the advantages of working in community centred methods are well established it is also true that there are costs associated with community based

practice. The Fire Services in presenting their models of community engagement were clear about the advantages but also about the costs. Money spent on community approaches is inevitably syphoned from core resources. This both detracts from core service provision but also puts barriers in the way of organisations developing community-based approaches. Given that there are recognised advantages in most areas of service provision to be derived from community involvement, the Committee recommends that standard funding sources for statutory agencies include a specified sum to develop community approaches. This would be additional to current levels of funding in recognition of the extra costs involved. The Committee therefore recommends that:

Recommendation 15: *The Welsh Assembly Government introduces a grant component of funding for 'community provision' by the statutory sector which will be derived from an additional element of funding over and above past funding levels.*

Advancing the Communities First Approach

2.29 Representations have included the view that the approach adopted in Communities First localities is of benefit to all communities in Wales (WDA, WCVA, WLGA, Cardiff Community Housing Association). It is recognised that resources had to be directed at the most deprived communities, however, it is also felt that the working practices of Communities First should be encouraged in all Welsh Communities. There was concern that an area based approach may overlook the needs of special interest groups (Age Concern, Powys Association of Voluntary Organisations (PAVO), Commission For Racial Equality). There was also concern expressed about those communities, close to the levels of deprivation of the most deprived communities identified by Communities First, but lying outside the selection criteria (WLGA). Some representatives felt that cut off points of this nature were too arbitrary and prejudiced against localities which were, by any normal standard, deprived (Community Networks Group). There was also a view that the partnership approach is universally beneficial and should be adopted even in what the WDA has termed 'communities of opportunity'. This would require some funding source to promote the development of all-Wales partnership working but clearly not to the levels required in the most deprived communities. The Committee recommends:

Recommendation 16: *The Welsh Assembly Government considers ways to extend the principles of partnership and community participation (including the provision of seed-core funding), which underpin Communities First, to all communities in Wales.*

The Role of the Welsh Assembly Government

2.30 Community regeneration has conventionally been seen as a ‘bottom up’ activity deriving from community based organisations. Recent social policy initiatives to promote community regeneration are innovative and present new challenges for government to work in partnership with a wide range of stakeholders. The Welsh Assembly Government has stated its partnership approach and Communities First brings it into partnership with all stakeholders in the regeneration process. The innovation of this approach means that all organisations are learning the process as it develops. The People in Communities Evaluation presents an ideal learning opportunity to inform the future development of Communities First and community regeneration in Wales. The Committee received evidence of the outcomes of the People Communities Interim Evaluation report. Lessons to be learned for future community regeneration include the view that effective evaluation of Communities First from inception onwards will be required to provide a constant fine-tuning of its operation to maintain its progress and effectiveness. Critical to this will be the development of Welsh Assembly Government expertise in this field in the same ways in which it houses expertise in education and in health services.

2.31 The Committee is concerned that this be consciously developed by the Welsh Assembly Government to promote effective liaison and knowledgeable interaction with the practitioners in the field. Some organisations providing evidence expressed frustration at seeing working relationships established over time being severed by internal staff movements within the civil service (SPARC/Planned). They felt that there was an absence of expertise and a discontinuity of personnel dealing with critical funding schemes. The Committee recommends that:

Recommendation 17: *The Welsh Assembly Government develops a body of community regeneration expertise 'in house' to establish effective working relationships with the community regeneration sector. This may be created by recruiting staff from the community regeneration sector, secondments, job shadowing and in house training of Assembly personnel.*

2.32 In addition to this development of expertise the Welsh Assembly Government could play a major role in promoting and disseminating best practice in the field of community regeneration. Clearly, this role is partly fulfilled by its sponsorship of organisations to support Communities First in the Communities First Network. However, it also has a role in this area which may extend to monitoring or ‘policing’ performance of regeneration agencies. This compares

with the notion of an 'inspectorate' in, for example, the provision of social services. With major public spending allocated to this policy field and few accreditation procedures or quality controls in place there is potential for spectacular failure if organisations are not encouraged and/or coerced to follow accepted best practice. The Committee is concerned to ensure that the activities of regeneration agencies are monitored and that best practice is taken up across the sector. Consequently, it recommends that:

Recommendation 18: *The Welsh Assembly Government develops appropriate monitoring techniques to promote minimum standards of all agencies engaged in community regeneration.*

Clearly this recommendation links closely with Recommendation 14.

CONCLUSION

3.1 In its consideration of the information assembled during the process of the Review the Local Government and Housing Committee has been concerned to identify the barriers to successful community regeneration, to envisage ways in which the barriers can be removed and the process of regeneration facilitated by all those who have a role to play in the process. It has been helped in this by the high quality of the presentations received and the comprehensive nature of the evidence presented to the Committee at all stages of the Review process.

3.2 Communities First as a national strategy for promoting community regeneration is an innovative approach to tackling the problems of poverty and social disadvantage. Community regeneration has not been employed on such a scale before. Additionally, there has been no previous attempt to create such a comprehensive and long-term programme of community based regeneration activity. In this respect Communities First goes further than parallel policies in England, Scotland and Northern Ireland. The Welsh Assembly Government involvement in promoting community-based regeneration is new and will need refinement and an evolutionary process of development. The recommendations presented in this report are intended to contribute to that process.

3.3 The recommendations achieve the terms of reference of the review, which were to comment on the policy context and the funding of community regeneration. Additionally, they were to examine the role of partnership in the regeneration process and identify further issues. In achieving its objectives the Committee is indebted to the organisations and individuals that contributed to the Review process.



Policy Review - Community Regeneration

Terms of reference

The terms of reference of the review are:

To consider:

- the policies and programmes aimed at community regeneration which have been adopted by the National Assembly and its sponsored bodies with a view to making recommendations for streamlining the existing programmes and improving the arrangements for delivery;
- the financing for those policies and programmes;
- the role of partnerships in developing community regeneration;
- what further issues the Committee should address on other aspects of the community regeneration agenda, taking account the work that has been undertaken for the Communities First programme.

Papers Considered by the Committee

20 June 2001: LGH-09-01 (p7) - *Policy Review of Community Regeneration*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

18 July 2001: LGH-11-01 (p6) - *Policy Review of Community Regeneration*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

24 October 2001: LGH-12-01 (p7) - *Policy Review of Community Regeneration - Progress Report*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

06 March 2002: LGH-05-02 (p5) - *Policy Review of Community Regeneration - Emerging Issues*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

20 March 2002: LGH-06-02 (p4) - *Response to the Policy Review of Community Regeneration the National Assembly for Wales' Local Government and Housing Committee.*
Welsh Federation of Housing Associations, in partnership with the Housing Associations Community Development Network

08 May 2002: LGH-08-02 (p3) - *Policy Review of Community Regeneration - Emerging Issues*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

22 May 2002: LGH-09-02 (p4) - *Policy Review of Community Regeneration - Draft Recommendations*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

12 June 2002: LGH-10-02 (p5) - *Policy Review of Community Regeneration - Draft Report*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

26 June 2002: LGH-11-02 (p5) - *The Local Government and Housing Committee Review of Community Regeneration*
Committee Secretariat, National Assembly for Wales

List of Written Responses to Policy Review

- Age Concern Cymru
- Blaenau Gwent County Borough Council
- Bridgend Association of Voluntary Organisations
- Business in the Community Cymru
- Campaign for the Protection of Rural Wales (CPRW)
- Cardiff Community Housing Association
- Commission for Racial Equality
- Community Enterprise Wales
- Community Matters
- Community Networks Group
- Freshwater East Society and Community Association
- Gwent Association of Voluntary Organisations (GAVO)
- Joan Bird MBE
- John Brock Carew/Milton Village Association
- Local Government Information Unit (LGIU)
- Neath Port Talbot Council for Voluntary Service
- People and Work Unit
- Powys Association of Voluntary Organisation
- Rhondda Housing Association
- South East Wales Economic Forum Community Economic Enterprise Subgroup Strategy Paper
- South Pembrokeshire Action with Rural Communities (SPARC)
- The Cadarn Housing Group Limited
- The Scarman Trust
- Wales Council for Voluntary Action (WCVA)

List of Oral Presentations

LGH-14-01 (15 November 2001)

Age Concern
Community Enterprise Wales
Community Matters
People and Work Unit
Powys Association of Voluntary Organisations
Rhondda Housing Association

LGH-01-02 (16 January 2002)

Welsh Local Government Association
Welsh Development Agency
Wales Council for Voluntary Action

LGH-03-02 (7 February 2002)

ELWa
Amman Valley Enterprise
The Rhyl College
Community Agents of Change for the Valleys

LGH-05-02 (6 March 2002)

Coalfields Regeneration Trust

LGH-06-02 (20 March 2002)

NIACE
Welsh Federation of Housing Associations
Community Legal Service

LGH-07-02 (24 April 2002)

Wales Fire Authority

List of Projects Visited

- Rhiwgarn Communities First Project, Porth (10 January 2002)
- Ebbw Fach Development Trust, Nantyglo (12 February 2002)
- Planed (formally SPARC), Narberth (13 March 2002)
- Mount Community Association, Milford Haven (13 March 2002)
- Antur Nantlle Cyf, Penygroes (18 March 2002)
- Caia Park Partnership Ltd, Wrexham (18 March 2002)

Recommendations made by the Committee

Recommendation 1: The Local Government and Housing Committee identifies and supports the consensus in Wales for the social inclusion objectives of Better Government and endorses the Community First scheme as a means of achieving them. It recognises the principles and values of partnership and community involvement and asks the Welsh Assembly Government to promote it in all policies that impact on community regeneration.

Recommendation 2: The Welsh Assembly Government publishes an annual digest and calendar of funding streams with associated dates and deadlines.

Recommendation 3: The Welsh Assembly Government engages in a major exercise to consolidate and unify the funding streams it and Assembly Public Bodies (APBs) operate.

Recommendation 4: The Welsh Assembly Government accepts a permanent co-ordinating role to develop harmonisation and integration of community regeneration funding throughout Wales. It should create a forum in which it, its sponsored bodies and other funding agencies (e.g. National Lottery), develop a funding regime which is co-ordinated in its objectives, methodology and timescales.

Recommendation 5: The Welsh Assembly Government reviews and streamlines all its funding procedures to remove unnecessary bureaucracy and that it encourages similar exercises in other funding agencies in Wales.

Recommendation 6: Decision dates are to be determined early and published in programme documents and response times for bids are kept reasonable and in most cases are within six weeks of submission deadlines.

Recommendation 7: The Welsh Assembly Government urgently develops a funding stream which enables core funding of established community regeneration projects and organisations. The Welsh Assembly Government should consult widely with those groups involved in community regeneration to determine allocation methods, qualifying criteria and administrative procedures.

Recommendation 8: The Welsh Assembly Government reviews the community regeneration budget at an early opportunity to ensure that funding levels are sufficient to promote an active programme of community regeneration in Wales.

Recommendation 9: The Welsh Assembly Government takes all opportunities in delivering Community Action Plans and Capacity Development Plans to ensure that community capacity is developed and enhanced.

Recommendation 10: The Welsh Assembly Government works with all relevant agencies to promote high standards of community based practice in the delivery of public services in Wales.

Recommendation 11: The Welsh Assembly Government hosts a forum in which all relevant partners and agencies develop a national plan for Community Regeneration Capacity. The forum would include WLGA, WCVA, Communities First Support Network, ELWa, WDA, FE Colleges, Universities and a range of community based organisations.

Recommendation 12: The Welsh Assembly Government work with FE, HE, ELWa, the Consortium for Community Regeneration Training, and community organisations to map current provision, develop innovative short courses and work place learning to promote rapid skilling of new entrants to the community regeneration field. That the Welsh Assembly Government underpins the process with a bursary scheme to encourage new entrants to training programmes.

Recommendation 13: Local authorities act as equal partners within a partnership structure. Funding is given to the partnership and controlled by partnership decisions which are binding on all partners.

Recommendation 14: The Welsh Assembly Government adopts a system of accreditation of community regeneration partnerships to ensure recognised best practice in community regeneration is uniformly experienced throughout Wales.

Recommendation 15: The Welsh Assembly Government introduces a grant component of funding for 'community provision' by the statutory sector which will be derived from an additional element of funding over and above past funding levels.

Recommendation 16: The Welsh Assembly Government considers ways to extend the principles of partnership and community participation (including the provision of seed-core funding), which underpin Communities First, to all communities in Wales.

Recommendation 17: The Welsh Assembly Government develops a body of community regeneration expertise 'in house' to establish effective working relationships with the community regeneration sector. This may be created by recruiting staff from the community regeneration sector, secondments, job shadowing and in house training of Assembly personnel.

Recommendation 18: The Welsh Assembly Government develops appropriate monitoring techniques to promote minimum standards of all agencies engaged in community regeneration.



Cynulliad Cenedlaethol Cymru
The National Assembly for Wales

Adfywio Cymunedol

Y PWYLLGOR
LLYWODRAETH LEOL A THAI



Adolygiad Polisi - Medi 2002

Ceir copïau pellach o'r ddogfen hon oddi wrth:

Victoria Paris
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgorau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8506
E:bost: Local-Govn.comm@wales.gsi.gov.uk
Gwefan: <http://www.wales.gov.uk>

Y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai
Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol
Medi 2002



Cynnwys

Cyflwyno'r Pwyllgor	1
Rhagair y Cadeirydd	3
Aelodaeth y Pwyllgor	5

Pennod Un:

Y Cefndir i'r Adolygiad	7
Y Cylch Gorchwyl	7
Y Broses Adolygu	8

Pennod Dau:

Y Materion a Ystyriwyd gan y Pwyllgor, a'i Argymhellion	9
Cyllid	10
Datblygu Gallu	15
Prinder Staff ym Maes Adfywio Cymunedol	17
Y Berthynas gyda Phartneriaid yn y Sector Statudol	18
Darparu Adnoddau i'r Sector Statudol Annog y Gymuned i Gymryd Rhan	20
Datblygu Dull Rhoi Cymunedau'n Gyntaf o Weithio	21
Rôl Llywodraeth Cynulliad Cymru	21

Pennod Tri:

Casgliad	24
----------	----

Atodiadau:

Atodiad 1: Cylch Gorchwyl	25
Atodiad 2: Papurau y bu'r Pwyllgor yn eu Hystyried	26
Atodiad 3: Rhestr o Ymatebion Ysgrifenedig i'r Adolygiad Polisi	27
Atodiad 4: Rhestr o Gyflwyniadau Llafar	28
Atodiad 5: Rhestr o Brosiectau yr Ymwelwyd â hwy	29
Atodiad 6: Argymhellion y Pwyllgor	30



Cyflwyno'r Pwyllgor

Mae'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai yn un o saith pwyllgor pwnc Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor yn seiliedig ar bortffolio'r Gweinidog dros Gyllid, Llywodraeth Leol a Thai, Edwina Hart, sy'n aelod o'r Pwyllgor. Mae'n cynnwys polisi a chyllid Llywodraeth Leol, tai, adfywio trefol ac atal troseddau (ond nid yw'n cynnwys cyfrifoldeb cyffredinol y Gweinidog dros Gyllid).

Nod y Pwyllgor yw gwella ansawdd bywyd pobl Cymru a hyrwyddo llywodraeth symlach a gwell. Dyma'i amcanion:

- helpu pobl leol, yn arbennig y rhai sy'n byw mewn ardaloedd difreintiedig, i ddatblygu cymunedau hyderus lle ceir cartrefi boddhaol, cyfleusterau lleol da ac amgylchedd o ansawdd uchel nad yw'n fygythiol a lle na chyflawnir troseddau;
- darparu gwerth am arian i bobl Cymru, ynghyd â gwasanaethau gwell a mwy effeithlon;
- symleiddio gwaith y Cynulliad a rhoi llawer mwy o bwyslais ar anghenion a barn ein partneriaid a'r cyhoedd, gan gynnwys grwpiau nad ydynt yn cael eu cynrychioli'n ddigonol.

ADOLYGIAD Y PWYLLGOR LLYWODRAETH LEOL A THAI O ADFYWIO CYMUNEDOL

Rhagair y Cadeirydd



Wrth ddechrau ar ei adolygiad, roedd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai yn ymwybodol o'r cyfraniad aruthrol y mae prosiectau adfywio cymunedol yn ei wneud o ran gwella ansawdd bywyd ledled Cymru. Roedd enghreifftiau yn etholaethau pob un o aelodau'r Pwyllgor o brosiectau cymunedol a oedd yn gwneud gwahaniaeth go iawn, a hynny o dan amgylchiadau anodd iawn yn aml.

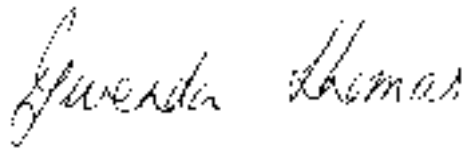
Diben yr Adolygiad o Adfywio Cymunedol oedd ystyried y prif ffactorau sy'n effeithio ar adfywio cymunedol yng Nghymru, ac asesu rôl Llywodraeth Cynulliad Cymru o ran creu'r amodau mwyaf ffafriol ar gyfer y gwaith hwn.

Mae'r Mynegai Amlamddifadedd yn dangos bod lefelau uchel o dlodi ac anfantais gymdeithasol yng Nghymru, a'u bod yn cael effaith negyddol ar nifer o unigolion, teuluoedd a chymunedau. Mae'n dangos hefyd nad dim ond ardaloedd diwydiannol Cymru sy'n dioddef; effeithir hefyd ar gymunedau gwledig ym mhob cwr o'r wlad.

Yn ffodus, yr wyf yn ymwybodol hefyd o ymrwymiad ac egni aruthrol lluo o gymunedau a sefydliadau sy'n mynd ati i wella bywyd yn eu cymunedau. Mae'r sector statudol, cyrff gwirfoddol ac aelodau'r gymuned yn cymryd rhan mewn lluo o brosiectau partneriaeth ledled Cymru sy'n darparu gwasanaethau, cyfleusterau a gweithgareddau ar lefel y gymuned.

Mae'r argymhellion yn yr adolygiad yn seiliedig ar gorff mawr o dystiolaeth a gasglwyd gan y Pwyllgor, ac fe'u cyflwynir er mwyn annog Llywodraeth Cynulliad Cymru i symleiddio a gwella ei pholisiau hi ei hun a pholisiau'r Cyrff a Noddir ganddi. Bwriedir iddynt hefyd fod yn fodd i ddatblygu amgylchedd lle rhoddir cefnogaeth i'r grwpiau a'r asiantaethau sy'n gweithio ym maes adfywio cymunedol, ac yn fodd i hwyluso'u gwaith. Yn fyny, mae'r gwaith hwn yn galed ac yn anodd, a bwriedir i'r argymhellion yn y ddogfen hon chwalu cymaint â phosibl o'r rhwystrau sy'n llesteirio'r gwaith hwnnw. Trwy weithredu'r argymhellion yn yr adroddiad hwn, llwyddir i wneud llawer iawn i gefnogi'r gwaith o adfywio cymunedau Cymru.

Wrth iddo ymgymryd â'r adolygiad, roedd y Pwyllgor yn hynod ddiolchgar am y cyflwyniadau a'r dystiolaeth a gafwyd, ac yr wyf yn siwr y bydd holl aelodau'r Pwyllgor am i mi ddiolch i bawb a gyfrannodd.

A handwritten signature in black ink that reads "Gwenda Thomas". The script is cursive and elegant.

Gwenda Thomas AC

Cadeirydd, y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

Aelodaeth y Pwyllgor

Mae'r aelodau a ganlyn ar y Pwyllgor:



Peter Black A.C
Gorllewin De Cymru



Gwenda Thomas A.C (Cadeirydd)
Castell-nedd



William Graham A.C
Dwyrain De Cymru



Edwina Hart A.C (Gweinidog)
Gŵyr



Pauline Jarman A.C
Canol De Cymru



Peter Law A.C
Blaenau Gwent



Dai Lloyd A.C
Gorllewin De Cymru



Tom Middlehurst A.C
Alun a Glannau Dyfrdwy



Janet Ryder A.C
Gogledd Cymru

PENNOD UN

Y Cefndir i'r Adolygiad

1.1 Gwaetha'r modd, mae llawer o'n cymunedau yng Nghymru wedi dioddef dirywiad economaidd ar raddfa fawr dros gyfnod maith, ac mae cysylltiad agos rhwng y dirywiad hwnnw a thranc y diwydiannau traddodiadol, sef cloddio am lo, cynhyrchu dur a gweithgynhyrchu trwm. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gwelwyd caledi economaidd tebyg mewn cymunedau gwledig o ganlyniad i'r argyfwng sy'n datblygu ym maes amaethyddiaeth. Ni waeth lle y'u gwelir yng Nghymru, canlyniad tlodi cynyddol ac anfantais gymdeithasol yw dirywiad yn ansawdd bywyd llawer o'r bobl sy'n byw yn ein cymunedau. Gwaethygir y caledi economaidd gan amrediad eang o anfanfeision o ran iechyd, addysg, trafndiaeth a hamdden. Yr enw a roddir ar yr anfanfeision hyn bellach yw allgâu cymdeithasol.

1.2 Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi mynd i'r afael â'r problemau sy'n wynebu cymunedau Cymru, ac yn ei ddogfen Gwell Cymru, amlinellir amcanion allweddol er mwyn hyrwyddo cyfiawnder cymdeithasol a chynhwysiant cymdeithasol. Ers datganoli, datblygwyd amrediad eang o bolisiau sy'n cael effaith uniongyrchol ar gymunedau Cymru, ac sy'n cyfrannu at y gwaith o'u hadfywio'n economaidd, yn gymdeithasol ac yn ddiwylliannol. Mae adfywio cymunedol wedi datblygu'n thema ganolog ym maes polisi yng Nghymru. Mae polisiau allweddol megis Pobl Mewn Cymunedau, Cymunedau Cynaliadwy a Chanolfannau Byw'n Iach yn braenaru'r tir ar gyfer datblygu'r Rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, sy'n mynd i'r afael â thlodi ac anfantais gymdeithasol yng nghymunedau mwyaf difreintiedig Cymru trwy weithredu i adfywio'r cymunedau hynny.

1.3 Yn erbyn y cefndir hwn o weithgarwch cynyddol ym maes adfywio cymunedol yng Nghymru, aeth y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai ati i gynnal Adolygiad o Adfywio Cymunedol er mwyn magu dealltwriaeth lawn o'r materion sy'n effeithio ar hyn o bryd ar weithredu polisiau Llywodraeth Cynulliad Cymru ym maes adfywio cymunedol.

Y Cylch Gorchwyl

1.4 Cylch gorchwyl yr adolygiad oedd ystyried:

- y polisiau a'r rhaglenni adfywio cymunedol a fabwysiadwyd gan y Cynulliad Cenedlaethol a'r cyrff a noddir ganddo, gyda golwg ar wneud argymhellion

ynghylch symleiddio'r rhaglenni sy'n bodoli eisoes a gwellar trefniadau ar gyfer eu rhoi ar waith;

- y cyllid ar gyfer y polisiau ar rhaglenni hynny;
- y rhan y gall gweithio mewn partneriaeth ei chwarae wrth ddatblygu'r gwaith o adfywio cymunedau;
- pa faterion eraill y dylai'r Pwyllgor fynd i'r afael â hwy o safbwynt yr agweddau eraill ar yr agenda adfywio cymunedol, gan roi ystyriaeth i'r gwaith sydd wedi'i wneud ar gyfer y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf

1.5 At hynny, yn y ddogfen a oedd yn amlinellu cylch gorchwyl yr adolygiad, nodwyd amrediad o faterion y gellid mynd i'r afael â hwy wrth fynd ati i gasglu gwybodaeth fanwl am gyd-destun adfywio cymunedol yng Nghymru. Rhoddir manylion llawn y Cylch Gorchwyl yn **Atodiad Un**.

Y Broses Adolygu

1.6

- ym mis Mehefin 2001, dechreuodd y Pwyllgor ystyried sut y dylai fynd ati i gynnal ei Arolwg o'r Polisi ar Adfywio Cymunedol (Rhestrir y papurau perthnasol yn **Atodiad Dau**);
- ym mis Awst 2001, ysgrifennodd y Pwyllgor at oddeutu 90 o sefydliadau i ofyn iddynt gyflwyno tystiolaeth ysgrifenedig i'r adolygiad (rhestrir y papurau a gyflwynwyd yn **Atodiad Tri**);
- ym mis Hydref 2001, penododd y Pwyllgor yr Athro David Adamson, Cyfarwyddwr y Rhaglen Adfywio Cymunedol ym Mhrifysgol Morgannwg, yn Ymgynghorydd Arbenigol i gynorthwyo'r Pwyllgor i ystyried y dystiolaeth ysgrifenedig a llafar a gyflwynwyd gan gyrff perthnasol;
- ym mis Tachwedd 2001, dechreuodd y Pwyllgor wrando ar gyflwyniadau llafar gan amrediad eang o asiantaethau a sefydliadau (fe'u rhestrir yn **Atodiad Pedwar**); ac
- ym mis Ionawr 2002, cychwynnodd y Pwyllgor ar raglen o ymweliadau â phrosiectau adfywio cymunedol (fe'u rhestrir yn **Atodiad Pump**).

1.7 Mae'r amryfal ffynonellau tystiolaeth hyn wedi darparu sylfaen wybodaeth eang, ac ar sail yr wybodaeth honno, mae'r Pwyllgor wedi llwyddo i nodi amrediad o faterion sy'n effeithio ar y broses adfywio cymunedol yng Nghymru ar hyn o bryd. Dyna yw sail yr argymhellion yn yr adroddiad hwn, a gafodd sêl bendith y Pwyllgor llawn ar 22 Mai 2002.

PENNOD DAU

Y Materion a Ystyriwyd gan y Pwyllgor, a'i Argymhellion

2.1 Wrth gynnal yr Adolygiad, mae aelodau'r Pwyllgor wedi clywed tystiolaeth gan amrediad eang o sefydliadau sy'n gweithio ym maes adfywio cymunedol yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor wedi gwneud cyfres o 18 o Argymhellion i'w hystyried gan y Gweinidog dros Lywodraeth Leol, Cyllid a Chymunedau. Ceir crynodeb ohonynt ar ffurf tabl yn **Atodiad Chwech**.

2.2 Mae'r sefydliadau sydd wedi cyfrannu at adolygiad y Pwyllgor wedi amrywio o ran maint a chyfrifoldeb, gan amrywio o sefydliadau cenedlaethol mawr megis Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru i grwpiau adfywio lleol bach megis Canolfan Adnoddau Cymunedol y Mount, Sir Benfro. Er bod y sefydliadau sydd wedi cyflwyno tystiolaeth mor amrywiol, mae consensws amlwg ar nifer o faterion allweddol:

- mae angen ymdrech ar y cyd gan yr holl asiantaethau yng Nghymru er mwyn mynd i'r afael â'r amddifadedd ar tlodi a welir yng nghymunedau Cymru;
- cefnogaeth unfrydol i'r amcanion yn Gwell Cymru sy'n ymwneud â chynhwysiant cymdeithasol;
- cytundeb mai trwy roi rhan i'r gymuned y mae llwyddo i ddileu tlodi ac allgáu cymdeithasol; a
- derbyn y rhan flaenllaw y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi'i chwarae, a chefnogaeth i'w bolisi canolog, Rhoi Cymunedau'n Gyntaf.

2.3 Y tu allan i'r consensws hwn, ceir syniadau gwahanol ar sut i weithredu, ar yr arferion gorau, ac ar fanylion gweithredu rhaglenni megis Rhoi Cymunedau'n Gyntaf. Er hynny, o ystyried pa mor amrywiol yw'r sefydliadau sy'n ymwneud â'r broses adfywio, ar traddodiadau gwahanol sydd gan yr amryfal sectorau, ymddengys eu bod yn rhannu'r un set o werthoedd ac amcanion. O'r herwydd, mae'r amodau'n ffafriol iawn i Lywodraeth Cynulliad Cymru fynd ati i ddatblygu'i bolisi ar adfywio ymhellach, a rhydd yr adolygiad gyfle ychwanegol i ymarferwyr ac i sefydliadau cymunedol ein hysbysu am y materion ar problemau sy'n codi ar hyn o bryd. Mae cytundeb hefyd ynghylch y materion allweddol yn y broses adfywio. Trwy ymweld â phrosiectau, gwelir bod y rheini sy'n gweithio yn y maes yn wynebu problemau tebyg waeth beth yw lleoliad a natur benodol y gwaith a wneir.

2.4 Mae'r consensws a geir ar faterion allweddol sy'n ymwneud ag adfywio cymunedol yng Nghymru yn drawiadol, ac fel yr awgrymwyd eisoes, ymddengys fod y rhan fwyaf o'r asiantaethau adfywio yn barod i roi cefnogaeth lawn i amcanion Gwell Cymru a Rhoi Cymunedau'n Gyntaf er mwyn mynd â'r maen i'r wal. Mae'r Pwyllgor am gymeradwyo'r consensws hwn, ac am fynegi'i gefnogaeth i nodau a chyfeiriad y polisi presennol ar adfywio cymunedol. Mae'r Pwyllgor yn bendant o'r farn mai dim ond os y rhoddir rhan lawn i'r cymunedau eu hunain, a dim ond os yw'r cymunedau hynny'n gwbl ymroddedig, y gellir symud ymlaen i adfywio cymunedau. Gwelir y canlyniadau gorau pan fo pobl yn y gymuned yn cael eu galluogi i wella pethau drostynt eu hunain.

Argymhelliad 1: *Bod y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai yn uniaethu â'r consensws yng Nghymru ynghylch yr amcanion ar gynhwysiant cymdeithasol yn Gwell Cymru, ac yn ei gefnogi, ac yn cymeradwyo'r cynllun Rhoi Cymunedau'n Gyntaf fel modd i gyflawni'r amcanion hynny. Mae'n cydnabod egwyddorion a gwerthoedd partneriaeth a rhoi rhan i'r gymuned, ac mae'n gofyn i Lywodraeth Cynulliad Cymru hyrwyddo'r egwyddorion a'r gwerthoedd hynny ym mhob un o'i bolisiau ar adfywio cymunedol.*

Cyllid

2.5 Un o'r agweddau allweddol ar Gylch Gorchwyl yr adolygiad oedd ystyried sut i gyllido adfywio cymunedol. Yn gynnar yn y broses o gynnal yr Adolygiad, daeth yn amlwg bod cyllid ar gyfer gweithgarwch adfywio cymunedol ar bob lefel yn peri pryder mawr i bawb a gyflwynodd dystiolaeth. Mae bron pob un sydd wedi mynegi barn ger bron y Pwyllgor wedi sôn am broblemau sy'n gysylltiedig â chyllid. Mae'r dystiolaeth ryngwladol hefyd yn awgrymu mai'r anhawster mawr cyffredin wrth adfywio cymunedau yw cyllid, ac nid yw Cymru'n eithriad.

2.6 Gallwn nodi sawl gwelliant o bwys yn yr amgylchiadau cyllido yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae'r gwelliannau hyn yn cynnwys:

- cyllid y Loteri a Chomisiwn y Mileniwm;
- ffynonellau cyllid gan y Cynulliad, megis Pobl mewn Cymunedau a Chymunedau Cynaliadwy;
- y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, a'i ymrwymiad i gyllido tymor hir; ac
- y rhaglen Amcan Un.

2.7 Er hynny, mae pob sefydliad sydd wedi cyflwyno adroddiad wedi nodi bod anawsterau cyson wrth sicrhau cyllid digonol. Mae'r pryderon cyffredin yn gysylltiedig â nifer o faterion allweddol:

2.8 a) Cymhlethdod y rhaglenni cyllido

Soniodd pob un o'r prosiectau yr ymwelwyd â hwy am y 'frwydr barhaus' i sicrhau cyllid. Roedd gan bob un ohonynt bortffolios cyllido cymhleth a oedd yn ddibynol ar ffynonellau amrywiol. Roedd hyn yn creu beichiau gweinyddol trwm, ac yn golygu bod y staff yn treulio llawer o'u hamser ac yn defnyddio llawer o'u hegni i sicrhau bod y ffynonellau cyllido'n parhau. Bernid bod y rhaglenni'n gymhleth ac yn anodd eu deall, bod y gweithdrefnau ymgeisio'n gymhleth, a'r dyddiadau cau a'r meini prawf cymhwyster yn amrywio'n fawr (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, Busnes yn y Gymuned). Teimlai'r sefydliadau ei bod yn anodd iddynt gael gwybodaeth am yr holl gyfleoedd cyllido ac am yr hyn yr oedd angen iddynt ei wneud er mwyn bod yn gymwys i gael cyllid. Roedd cefnogaeth amlwg i'r syniad o symleiddio a chyfuno'r amryfal ffynonellau cyllido mewn un rhaglen gyllido fwy clir a chydlynus. Er bod Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn cyfrannu at broses o'r fath, mae nifer mawr o'r ffynonellau cyllido sy'n effeithio ar adfywio cymunedol yn gymhleth ac yn amrywio'n fawr o ran meini prawf cymhwyster, y gweithdrefnau ymgeisio a'r hyn y caniateir gwario'r cyllid arno. Yn ystod yr Adolygiad, gwelwyd bod gan Lywodraeth Cynulliad Cymru dros 60 o ffynonellau cyllido sy'n cael effaith ar lefel y gymuned. At hynny, Cyrff a Noddir gan y Cynulliad sy'n gyfrifol am lawer o'r ffynonellau cyllido. Mae'n bwysig nodi hefyd fod ffynonellau cyllido allweddol yn cael eu gweinyddu gan asiantaethau nad oes gan Lywodraeth Cynulliad Cymru unrhyw reolaeth drostynt.

2.9 Mae'r wybodaeth a gasglwyd yn dangos bod angen mawr ad-drefnu a symleiddio'r systemau cyllido cymhleth hyn a sicrhau bod ymdrechion i gael gafael ar gyllid yn cael eu symleiddio a'u hwyluso. Trwy gysylltu â'i gilydd a chyd-drefnu'u gwaith, gallai Llywodraeth Cynulliad Cymru, y cyrff a noddir ganddo, a'r asiantaethau cyllido allweddol megis Comisiwn y Loteri wneud llawer i ad-drefnu rhaglenni cyllido a llunio amcanion cyffredin ym maes adfywio cymunedol (Busnes yn y Gymuned). Mae hwn yn faes allweddol lle gallai gweithio ar y cyd fod o fudd mawr. Roedd cyrff cymunedol megis Canolfan Adnoddau Cymunedol y Mount, Antur Nantlle ac Ymddiriedolaeth Datblygu Ebwy Fach hefyd yn teimlo y byddai cael gwybod ymlaen llaw am y cyllid a oedd ar gael, a chyfnodau hwy rhwng yr hysbysiadau am gyfleoedd cyllido, o gymorth mawr o ran ysgafnhau'r pwysau sy'n rhan o'r broses gyllido. Ar ôl ystyried y dystiolaeth, mae'r Pwyllgor wedi llunio tri argymhelliad.

Argymhelliad 2: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyhoeddi crynhoad a chalendr blynyddol o ffynonellau cyllido, ynghyd â'r dyddiadau a'r dyddiadau cau cysylltiedig.*

Argymhelliad 3: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn mynd ati i gyfuno'r ffynonellau y mae ef a'r Cyrff Cyhoeddus a Noddir gan y Cynulliad yn eu cynnig.*

Argymhelliad 4: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn chwarae rôl gyd-gysylltu barhaol er mwyn cysoni ac integreiddio'r cyllid sydd ar gael ym maes adfywio cymunedol ledled Cymru. Dylai greu fforwm lle mae ef, y cyrff a noddir ganddo, ac asiantaethau cyllido eraill (e.e. y Loteri Genedlaethol), yn datblygu system gyllido sydd wedi'i chyd-gysylltu o safbwynt ei hamcanion, ei methodoleg a'i hamserlenni.*

2.10 b) Y fiwrocratiaeth sy'n gysylltiedig â chyllido

Yn ogystal â'r strwythur cyllido cymhleth hwn, cyflwynwyd tystiolaeth sy'n awgrymu bod y rheini sy'n gwneud cais am gyllid yn wynebu llawer iawn o fiwrocratiaeth (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Canolfan Adnoddau Cymunedol y Mount, Antur Nantlle, Ymddiriedolaeth Ddatblygu Ebwy Fach). Daw sawl problem allweddol i'r amlwg:

- ychydig iawn o rybudd am gyfleoedd cyllido, a'r dyddiadau cau ar gyfer cyflwyno ceisiadau yn rhai tynn;
- oedi hir wrth gymeradwyo neu bwysio a mesur cynigion;
- yr angen am dystiolaeth manwl a chynhwysfawr, hyd yn oed ar gyfer ceisiadau bach;
- oedi cyn talu grantiau a'r symiau a ddyfarnwyd; a
- gofynion rhy drwm o ran cynlluniau busnes a chyfrifon archwiliedig ar gyfer symiau bach o arian grant.

2.11 Er bod rhai o'r problemau hyn yn ganlyniad i weithdrefnau sy'n gysylltiedig ag archwilio ac atebolrwydd, mae yna ganfyddiad bod llawer o'r gweithdrefnau hyn yn seiliedig ar arferion ac ar draddodiad, a bod modd eu newid. Trwy chwalo rhwystrau o'r fath, llwyddir i hyrwyddo gwaith adfywio, a bydd yn haws i gymunedau chwarae rhan yn y gwaith hwnnw. Ar hyn o bryd, mae llawer o gyrff cymunedol yn teimlo bod gofynion biwrocraidd y systemau cyllido yn eu llesteirio rhag gwneud cais am gyllid. Roedd canfyddiad ymhlith mwyafrif y prosiectau y bu'r Pwyllgor yn ymweld â hwy bod y gweithdrefnau ymgeisio, a chymhlethdod y ffurflenni cais, yn rhwystro pobl rhag gwneud ceisiadau. Yr

enghraifft a roddwyd amlaf oedd y gweithdrefnau sy'n gysylltiedig ag Amcan Un. Mae llawer o'r materion a nodwyd yn ganlyniad i ofynion gweithdrefniadol Cronfa Datblygu Rhanbarthol a Chronfa Gymdeithasol yr Undeb Ewropeaidd, ond roedd y grwpiau'n teimlo bod biwrocratiaeth leol hefyd yn eu rhwystro rhag cael gafael ar gyllid.

2.12 Un pwynt mwy cadarnhaol oedd bod y cyrff yn dweud bod gweithdrefnau'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn fwy ymatebol ac yn llai biwrocraidd, a bod penderfyniadau'n cael eu gwneud yn gynt. Mae gan y Pwyllgor ddau argymhelliad, a fyddai, o'u gweithredu, yn cael gwared ar nifer o'r problemau hyn sy'n gysylltiedig â chyllid ar gyfer adfywio cymunedol.

Argymhelliad 5: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn adolygu ac yn symleiddio'i holl weithdrefnau cyllido er mwyn cael gwared ar fiwrocratiaeth ddiangen, a'i fod yn annog asiantaethau cyllido eraill yng Nghymru i wneud yr un peth.*

Argymhelliad 6: *Bod y dyddiadau penderfynu'n cael eu pennu'n gynnar, ac yn cael eu cyhoeddi yn y dogfennau sy'n gysylltiedig â'r rhaglenni. Dylid rhoi amser rhesymol i gyrff ymateb, gan roi chwech wythnos cyn y dyddiad cau, fel rheol, i gyrff gyflwyno cynigion.*

2.13 c) Cyllid craidd

Y pryder mwyaf o bell ffordd ynghylch cyllid oedd yr anawsterau yr oedd pob corff yn eu cael wrth ddod o hyd i gyllid craidd (Datblygu Cymunedol Cymru, Menter Gymunedol Cymru, Community Matters, Cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Castell-nedd Port Talbot). Mae'r gwahaniaeth rhwng cyllid craidd a chyllid ar gyfer prosiectau yn hanfodol ym maes adfywio cymunedol. Fel rheol, mae cyllid ar gyfer prosiectau ar gael o amrediad eang o ffynonellau, a cheir ei ddefnyddio i ariannu gweithgareddau penodol sy'n rhan o brosiectau. Er hynny, caiff cyllid o'r fath ei glustnodi at ddibenion penodol ac ni ellir ei ddyrannu ar gyfer costau craidd y sefydliad. Mewn cyferbyniad, ychydig iawn o ffynonellau cyllido sy'n darparu cyllid craidd, ac mae llawer o gyrff adfywio cymunedol yn ei chael yn anodd cadw staff gweinyddol craidd a chynnal adeiladau. Roedd prosiect Parc Caia yn Wrecsam yn nodweddiadol o'r prosiectau yr ymwelwyd â hwy o ran yr anawsterau a brofodd wrth gael gafael ar gyllid craidd. Un o'r pryderon mawr oedd bod staff allweddol yn cael eu cyflogi ar gontractau tymor byr a bod hyn yn arwain at ddiffyg sefydlogrwydd i'r sefydliad. Cyfeiriodd Ymddiriedolaeth Ddatblygu Ebwy Fach hefyd at yr effeithiau yr oedd hyn yn ei chael ar forâl y staff ym misoedd olaf y contractau, gan olygu bod y prosiectau'n llai effeithiol. Cyfeiriodd llawer o'r sefydliadau at eu rôl o ran darparu

gwasanaethau, sy'n golygu y byddant bob amser yn ddibynnol ar gyllid er mwyn cyflawni'u rôl. Teimlent na ddylid disgwyl i brosiectau sy'n darparu gwasanaethau i gymunedau difreintiedig fod yn hunan-gynhaliol. Dylent elwa ar broses barhaus o 'fuddsoddi' mewn cymunedau (Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru). Mae'r ffaith nad yw'n hawdd cael cyllid craidd yn achosi anawsterau mawr i'r sefydliadau. Mae'r rhain yn cynnwys:

- diffyg sefydlogrwydd ariannol yn y tymor hir yn llesteirio datblygiad strategol;
- anawsterau wrth gadw staff sydd ar gontractau tymor byr, a drefnir, yn aml, flwyddyn yn unig ymlaen llaw; a
- 'bylchau cyllido' yn dod i'r amlwg yn aml, sy'n creu argyfwng i'r sefydliadau. Mae hyn yn golygu'n aml nad yw staff yn cael cyflog, bod personél allweddol sydd wedi'u hyfforddi yn cael eu colli, bod yn rhaid cwtdogi ar weithgareddau a chau adeiladau dros dro.

2.14 Mae'r materion hyn yn codi er bod cyrff cymunedol yn rheoli adnoddau mewn ffordd hynod fedrus. Mae'r broblem yn un strwythurol y mae angen ymyrraeth ar y lefel uchaf er mwyn ei datrys. Mae gan Lywodraeth Cynulliad Cymru rôl o bwys yn hyn o beth. O'i roi'n syml, mae llawer o'r cyrff cymunedol yn diwallu angen yn y gymuned nad yw gwasanaethau'r brif ffrwd yn eu diwallu. Ar hyn o bryd, mae gwaith y cyrff cymunedol hyn yn ategu amcanion y Cynulliad Cenedlaethol a darpariaeth yr awdurdodau lleol. Heb y gwasanaethau hyn, byddai'r rhan fwyaf o'r cymunedau difreintiedig mewn cyflwr difrifol. Byddai cydnabod hyn trwy ddatblygu system gyllido sefydlog yn cael effaith sylweddol o ran atgyfnerthu gwaith adfywio cymunedol yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor, felly, yn gwneud yr argymhelliad a ganlyn:

Argymhelliad 7: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn mynd ati ar fyrder i ddatblygu ffynhonnell gyllido sy'n golygu bod modd rhoi cyllid craidd i brosiectau a chyrrff adfywio cymunedol sydd wedi ymsefydlu. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru ymgynghori'n eang â'r grwpiau hynny sy'n gweithio ym maes adfywio cymunedol er mwyn penderfynu ar ddulliau dyrannu, y meini prawf cymhwyster a'r gweithdrefnau gweinyddol.*

2.15 d) Swm y cyllid sydd ar gael ar gyfer Adfywio Cymunedol

Mae'r sefydliadau sydd wedi cyfrannu at adolygiad y Pwyllgor wedi cwestiynu pa mor ddigonol yw'r cyllid sydd ar gael ar gyfer adfywio cymunedol yng Nghymru. Tra'n croesawu'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, roedd nifer o'r farn nad oedd hi wedi'i chyllido'n ddigonol ar gyfer y dasg enfawr o adfywio yng Nghymru.

Hefyd, roedd nifer o'r farn bod canoli adnoddau prin yn y cymunedau mwyaf difreintiedig yn gadael cymunedau eraill, nad ydynt ond ychydig yn fwy difreintiedig, heb gymorth o gwbl (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru). Gwnaed cymariaethau â chyfleoedd cyllido yn Lloegr, lle ceir tystiolaeth anecdotaidd bod mwy o gyllid ar gael. Mae cymharu'r ddwy sefyllfa yn uniongyrchol yn anodd oherwydd bod cymaint o wahaniaethau yn y modd y darperir cyllid yng Nghymru a Lloegr. Serch hynny, ceir argraff gyffredinol ymhlith llawer sy'n gweithio yn y sector adfywio bod y cyllidebau cyfun yn Lloegr wedi darparu mwy o gyllid i rai awdurdodau lleol mewn dinasoedd nag y derbyniodd Cymru gyfan. Mae angen rhagor o ymchwil cyn medru cadarnhau'r farn hon. Wrth ystyried y safbwyntiau hyn, roedd y Pwyllgor o'r farn nad oedd fawr o werth cymharu'n uniongyrchol â Lloegr, oherwydd bod y polisïau unigryw yn gwneud unrhyw gymhariaeth yn anodd ac annibynadwy. Teimlwyd hefyd mai'r mater allweddol yn y cyd-destun hwn oedd penderfynu a oedd y cyllid sydd ar gael ar gyfer adfywio cymunedol yng Nghymru yn ddigonol ar gyfer y dasg, yn hytrach nag a oedd y swm yn gyfartal â'r symiau a geir mewn rhannau eraill o'r DU. Gan hynny, mae'r Pwyllgor yn argymhell y canlynol:

Argymhelliad 8: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn adolygu'r gyllideb adfywio cymunedol cyn gynted â phosibl er mwyn sicrhau bod digon o gyllid ar gael i hyrwyddo rhaglen fywiog o adfywio cymunedol yng Nghymru.*

2.16 Ar y cyd, mae'r argymhellion hyn ynghylch cyllid yn mynd i'r afael â'r prif bryderon a fynegwyd yn y cyflwyniadau i'r adolygiad. O'u gweithredu, byddent yn cael gwared ar y rhwystrau allweddol sy'n atal grwpiau rhag gwneud cais am gyllid, a byddent yn lleihau cymhlethdod a biwrocratiaeth y profiad o wneud cais am arian.

Datblygu Gallu

2.17 Yn gynyddol, mae polisi cymdeithasol yn ceisio annog rhan-ddeiliaid i gymryd rhan yn y gwaith o gynllunio a darparu rhaglenni, yn enwedig mewn polisïau sy'n hyrwyddo cynhwysiant cymdeithasol. Mae angen cyfraniad mawr gan y gymuned ar gyfer camau o'r fath, ac mae gofyn am sgiliau a safonau gweithredu proffesiynol gan aelodau cyffredin y gymuned. Ceir consensws yn llenyddiaeth y sector adfywio cymunedol bod cymryd rhan yn y fath fodd yn hanfodol i broses adfywio cymunedol effeithiol, ond hefyd ceir cydnabyddiaeth ei bod yn anodd hyrwyddo a datblygu'r cyfleoedd i gymryd rhan. Mae cynyddu gallu'r gymuned i gymryd rhan yn gofyn am strategaeth a rhaglenni datblygu cymunedol a phersonol tymor-hir. Mae datblygu gallu yn fater sydd wedi'i archwilio'n fanwl gan fentrau Llywodraeth Cynulliad Cymru, yn enwedig y rhaglen

Rhoi Cymunedau'n Gyntaf. Cydnabyddir hyn yn un o ofynion y rhaglen honno, sef y dylai partneriaethau Rhoi Cymunedau'n Gyntaf ddatblygu Cynllun Datblygu Gallu ochr-yn-ochr â'r Cynllun Gweithredu Cymunedol. Mae llawer o'r sefydliadau a gyflwynodd dystiolaeth wedi mynegi pryder ynghylch parodrwydd y cymunedau i gymryd rhan flaenllaw yn y gwaith o adfywio, yn enwedig mewn ardaloedd lle nad oes dim neu bron ddim hanes o weithredu cymunedol gan aelodau'r gymuned honno. Roedd ELWa yn dymuno datblygu ei weithgareddau er mwyn diwallu'r holl gyfleoedd i ddysgu y mae gweithgareddau cymunedol yn eu cynnig, ac roedd yn neilltuo adnoddau ar gyfer 'dysgu trwy'r gymuned'. Y pryder cyffredinol (Datblygu Cymunedol Cymru, Menter Gymunedol Cymru, Coleg Llandrillo a Choleg y Rhyl) oedd bod cymaint o bolisiau lle mae'n rhaid wrth elfen allweddol o gyfraniad gan y gymuned, a bod angen cyfatebol wedyn am waith sylweddol i ddysgu technegau er mwyn cefnogi'r ymdrech i gynyddu gallu cymunedau. Mae'r pryderon hyn wedi'u nodi gan y Pwyllgor, ac mae'n argymhell y canlynol:

Argymhelliad 9: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn manteisio ar bob cyfle i ddarparu Cynlluniau Gweithredu Cymunedol a Chynlluniau Datblygu Gallu er mwyn sicrhau y gellir datblygu a chynyddu gallu cymunedau.*

2.18 Hefyd, mynegwyd pryder ynghylch gallu trefniadol yr asiantaethau cyhoeddus allweddol i weithio, o fewn y fframwaith adfywio cymunedol sydd wedi datblygu yn ystod y blynyddoedd diweddar, mewn modd sy'n sensitif i anghenion cymunedau. Mae rolau a swyddogaethau gweinyddol newydd gan yr awdurdodau lleol, yr awdurdodau iechyd a sefydliadau eraill yn y sector cyhoeddus. Mae hyfforddiant staff wedi bod yn araf i ddilyn y fath ddatblygiadau ac mae llawer o weithwyr y sector cyhoeddus yn canfod eu hunain yn gweithio am y tro cyntaf yn y cyd-destun cymunedol. Mae eu gallu i weithio'n sensitif yn y fath gyd-destunau yn gofyn am broses ddatblygu gallu tebyg i'r broses sydd ei hangen ar aelodau'r gymuned. Ceir enghreifftiau o arferion gorau yn y maes hwn. Er enghraifft cychwynnodd Cyngor Dinas a Sir Abertawe gynllun hyfforddi ar gyfer pob un o'i dîm Rheoli Tai er mwyn hyrwyddo dulliau o weithio sy'n canolbwyntio mwy ar y gymuned. Dan yr enw The Knowledge, diben y rhaglen hon oedd ailgyfeirio gwasanaethau tai i diwallu anghenion y tenant. Er mwyn hyrwyddo gallu trefniadol ym maes adfywio cymunedol, mae'r Pwyllgor yn gwneud dau argymhelliad

Argymhelliad 10: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cydweithio â'r holl asiantaethau perthnasol er mwyn hyrwyddo safonau uchel o weithio yn y gymuned wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.*

Argymhelliad 11: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn trefnu fforwm lle bydd pob partner ac asiantaeth berthnasol yn datblygu cynllun cenedlaethol ar gyfer Gallu ym maes Adfywio Cymunedol. Byddai'r fforwm yn cynnwys Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, Rhwydwaith Cymorth y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, ELWa, Awdurdod Datblygu Cymru, Colegau Addysg Bellach, Prifysgolion ac ystod o sefydliadau yn y gymuned.*

Prinder Staff ym Maes Adfywio Cymunedol

2.19 Mae sefydliadau wedi mynegi pryder ynghylch y ffaith bod y cyflenwad o weithwyr cymwys a phrofiadol ym maes adfywio cymunedol er mwyn cwrdd â gofynion mentrau newydd fel Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn prinhaus (Asiantaethau Cymunedol ar gyfer Newid yn y Cymoedd, Datblygu Cymunedol Cymru, Coleg Llandrillo a Choleg y Rhyl, SPARC/Planed). Roedd llawer yn sôn am anawsterau wrth recriwtio staff addas, sefyllfa sydd wedi gwaethygu o ganlyniad i'r nifer mawr o swyddi a grëwyd gan dimau Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yr Awdurodau Lleol. Roedd prosiectau annibynnol (er enghraifft Ymddiriedolaeth Ddatblygu Ebwy Fach) yn teimlo eu bod yn colli staff oherwydd y cyflogau uwch, y contractau tymor-hir a'r gwell strwythurau gyrfa y mae'r awdurdodau lleol yn eu cynnig. Roedd asiantaethau hefyd yn pryderu nad oedd gweithwyr newydd o feysydd eraill y gwasanaethau cyhoeddus yn meddu ar y sgiliau a'r arferion gweithio sy'n angenrheidiol ar gyfer dull y sector adfywio cymunedol o weithio. Roedd rhai sefydliadau (Uned Pobl a Gwaith, Coleg Llandrillo a Choleg y Rhyl, Parc Caia, Wrecsam) yn dymuno darparu ffordd i aelodau'r gymuned a gwirfoddolwyr fanteisio ar addysg ac ennill cymwysterau a fyddai'n eu galluogi i fanteisio ar swyddi cyflogedig yn eu cymunedau ac mewn ardaloedd eraill. Ni allai cyrsiau Coleg a Phrifysgol yng Nghymru gynnig ateb tymor-byr i'r anawsterau hyn, oherwydd byddai'n rhaid treulio sawl blwyddyn yn ennill cymhwyster proffesiynol.

Argymhelliad 12: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cydweithio gyda sefydliadau Addysg Bellach ac Addysg Uwch, ELWa, y Consortiwm ar gyfer Hyfforddiant Adfywio Cymunedol, a sefydliadau cymunedol i fapio'r ddarpariaeth bresennol, i ddatblygu cyrsiau byr arloesol a chyfleoedd i ddysgu yn y gweithle, a hynny er mwyn galluogi gweithwyr newydd yn y maes i feithrin sgiliau'n gyflym. Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cefnogi'r broses trwy gynnig cynllun bwrsariaeth er mwyn annog gweithwyr newydd yn y maes i fanteisio ar raglenni hyfforddiant.*

Y Berthynas gyda Phartneriaid yn y Sector Statudol

2.20 Un o brif amcanion yr adolygiad oedd mynd i'r afael â phartneriaeth a'r modd y mae'n gweithio o fewn y fframwaith polisi yng Nghymru. Mae'r dystiolaeth a gyflwynwyd i'r adolygiad yn awgrymu'n gryf bod gweithio mewn partneriaeth yn cyfrannu'n sylweddol at lwyddiant y gwaith o adfywio cymunedol yng Nghymru (Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig, Cymdeithas Tai'r Rhondda, Community Matters, Menter Gymunedol Cymru, SPARC/Planed). Serch hynny, nid yw'r farn hon yn anwybyddu'r tensiynau a'r anawsterau sy'n gysylltiedig â gweithio mewn partneriaeth. Un o'r pynciau pwysicaf yn y trafodaethau ar y pryderon hyn oedd y broblem o ormod o bartneriaethau, y tynnwyd sylw ati gan y rheini a gyflwynodd dystiolaeth. Roedd pryderon hefyd ynghylch y graddau y mae aelodau'r gymuned yn cymryd rhan mewn asiantaethau partneriaeth, a'r angen i osgoi cynrychiolaeth symbolaidd yn unig.

2.21 Ceir pryder cynyddol ynghylch yr angen i sicrhau bod cymunedau'n cael chwarae rhan gynhwysfawr mewn partneriaethau adfywio, a hynny mewn modd sy'n rhoi'r gallu iddynt weithredu, ac nad yw'r broses honno yn un symbolaidd a ffals. Cafwyd darlun cymysg ar sail y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor, ac wrth ymweld â phrosiectau cymunedol, gwelwyd arferion da a gwael. Yn gyffredinol, mae'r berthynas gyda chyrrff statudol allweddol fel yr awdurdodau lleol, yr asiantaethau tai, yr awdurdodau iechyd ac awdurdodau'r heddlu yn ymddangos fel petaent yn gwella, ac mae llawer o gyrff o'r fath yn ymrwymo'n llawn i egwyddorion adfywio cymunedol.

2.22 Cafwyd nifer o enghreifftiau lle nad oedd hyn yn wir, lle roedd yn ymddangos nad oedd gan asiantaethau allweddol fel awdurdod lleol penodol fawr o gydymdeimlad ag amcanion a bennwyd gan y gymuned a'u bod yn eu llesteirio rhag llwyddo. Cafwyd enghreifftiau o anawsterau gyda swyddogion ac aelodau etholedig lleol. Cafwyd sôn am y fath anawsterau drosodd a thro trwy'r holl sector, ac i raddau maent yn ganlyniad i'r newidiadau cyflym yn y modd y disgwylir i gyrff statudol weithio gyda'u cleientiaid. Ar ochr arall y geiniog, cafwyd enghreifftiau o arferion gorau o safon ryngwladol, lle roedd cyrrff statudol yn darparu arweinyddiaeth gymunedol, sgiliau proffesiynol ac adnoddau er mwyn sicrhau y gallai cymunedau gyflawni eu hamcanion.

2.23 Daw'r Pwyllgor i'r casgliad bod cyrrff statudol yn chwarae rôl allweddol yn y broses o adfywio cymunedol. Yn amlwg, fel prif ddarparwyr gwasanaethau, mae ganddynt rôl ganolog i'w chwarae yn y gwaith o adfywio pob cymuned ddifreintiedig. Un o brif elfennau'r broses o adfywio cymunedol yw gwella'r gwasanaethau y mae cymunedau sydd wedi'u heithrio'n gymdeithasol yn eu

derbyn. Felly, mae asiantaethau statudol yn aelodau hollbwysig o bartneriaethau adfywio cymunedol. Darparodd cyflwyniad Brigadau Tân Cymru enghraifft ddelfrydol o'r manteision a geir pan fo asiantaeth statudol yn cydweithio â chymunedau er mwyn cyflawni nodau sy'n gyffredin rhyngddynt. Mae'r gymuned ar sefydliad ill dau yn manteisio ar well perfformiad a gwell canlyniadau. Mae hefyd yn amlwg bod yn rhaid i asiantaethau statudol gydnabod rôl a chyfraniad y sectorau gwirfoddol a chymunedol pan yn gweithio mewn partneriaeth. Er mwyn llwyddo, mae'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf a mentrau tebyg yn dibynnu ar ymelwa ar wybodaeth ac ymrwymiad aelodau'r gymuned.

2.24 Mae awdurdodau lleol yn enghraifft benodol o sefyllfa lle mae'r graddau y mae'r sefydliad yn cydweithio â'r gymuned yn ffactor bwysig wrth bennu pa mor lwyddiannus y bydd eu proses o adfywio cymunedol. Wrth dderbyn tystiolaeth, clywodd y Pwyllgor ystod o safbwyntiau ynghylch rôl awdurdodau lleol yn y broses adfywio. Roedd rhai'n croesawu'r dull partneriaeth o weithredu'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, ond hefyd yn tynnu sylw at y rôl ganolog sydd gan yr Awdurdodau Lleol fel rheol i'w chwarae ym maes adfywio economaidd a chymunedol (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent). Roedd swyddogaethau arweinyddiaeth gymunedol a chynllunio cymunedol llywodraeth leol yn rhoi gallu mawr iddi arwain y broses adfywio, yn enwedig lle nad yw'r gymuned yn mynd ati i drefnu'i hun.

2.25 Roedd ymatebion eraill (Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, GAVO, Community Matters, Ms J Bird) yn tynnu sylw at fanteision mawr cyfranogiad cymunedol a datblygu perchnogaeth leol ar brosiectau adfywio trwy gydweithio mewn partneriaeth. Roeddent yn nodi gwerth galluogi aelodau'r gymuned i gyfrannu, ac yn gweld gwerth mewn symud tuag at reoli'n lleol, lle bo'r rheolaeth wasanaethau yn nwylo'r gymuned. Mewn manau eraill, mae'r dystiolaeth o gydweithio mewn partneriaeth glôs rhwng sefydliadau adfywio ac awdurdodau lleol (tystiolaeth Antur Nantlle Cyf, Rhiwgarn) yn rhoi darlun o'r manteision sylweddol y gellid eu sicrhau ar lefel y gymuned, o fynd ati i weithio mewn partneriaeth i gyflawni'r gwaith o adfywio cymunedol. Wrth ystyried rôl benodol awdurdodau lleol yn y broses adfywio, mae wedi bod yn bwysig i'r Pwyllgor ymelwa ar brofiad traddodiadol yr awdurdodau lleol ynghyd â'r manteision o roi cyfle i'r gymuned gymryd rhan, a'u galluogi i weithredu. Rhaid i'r broses hon o alluogi'r gymuned i weithredu fod yn un go-iawn, ac nid yn un symbolaidd (Datblygu Cymunedol Cymru, Coleg y Rhyl, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru).

2.26 Mae'r Pwyllgor o'r farn mai'r ffordd orau i gyflawni'r amcanion hyn fyddai trwy gydweithio mewn partneriaeth lle mae'r sectorau statudol, gwirfoddol,

preifat a chymunedol yn datblygu fframwaith o bartneriaeth gyfartal, sy'n caniatáu i'r gymuned wneud cyfraniad uniongyrchol go-iawn. Mae'n argymhell y canlynol:

Argymhelliad 13: *Bod yr awdurdodau lleol yn gweithredu fel partneriaid cyfartal o fewn strwythur partneriaeth. Rhoddir cyllid i'r bartneriaeth, a rheolir y cyllid hwnnw gan benderfyniadau a wneir mewn partneriaeth, ac sy'n rhwymo pob un o'r partneriaid.*

2.27 Yn y partneriaethau y mae'n eu cyllido, mae'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn ceisio'u hannog i symud tuag at berthynas o'r fath. Yn amlwg, mewn rhai lleoliadau mae angen gwaith datblygu gyda'r awdurdod lleol ac asiantaethau statudol eraill er mwyn hyrwyddo a datblygu'r modd cyfranogol hwn o weithio. Byddai'r Pwyllgor yn dymuno gweld yr arferion gorau o ran gweithio mewn partneriaeth yn cael eu datblygu a'u rhannu. Byddai hyn yn galluogi cymunedau i osgoi'r profiad o loteri yn ôl lleoliad wrth gymryd rhan yn y broses adfywio cymunedol. Ar hyn o bryd, nid oes mecanweithiau ar gyfer monitro ansawdd arferion gweithio'r partneriaethau adfywio yng Nghymru.

Argymhelliad 14: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn mabwysiadu system achredu partneriaethau adfywio cymunedol, er mwyn sicrhau y defnyddir yr arferion gorau yn gyson ym maes adfywio cymunedol ledled Cymru.*

Darparu Adnoddau i'r Sector Statudol Annog y Gymuned i Gymryd Rhan

2.28 Cydnabyddir ers tro bod manteision i weithio gan ddefnyddio dulliau sy'n canolbwyntio ar y gymuned, ond mae hefyd yn wir bod costau yn gysylltiedig ag arferion sy'n canolbwyntio ar y gymuned. Wrth gyflwyno eu modelau ar gyfer annog y gymuned i gymryd rhan, roedd y Gwasanaethau Tân yn pwysleisio'r manteision, ond hefyd yn pwysleisio'r gost. Mae'n anochel bod arian sy'n cael ei wario ar ddulliau cymunedol o weithio yn cael ei gymryd oddi ar adnoddau craidd. Mae hyn yn effeithio ar ddarparu gwasanaethau craidd, ond hefyd mae'n rhwystro sefydliadau rhag datblygu dulliau cymunedol o weithio. Gan fod manteision cydnabyddedig i'r rhan fwyaf o feysydd sy'n darparu gwasanaethau o gael y gymuned i gymryd rhan, mae'r Pwyllgor yn argymhell y dylai ffynonellau cyllido safonol yr asiantaethau statudol gynnwys swm penodol ar gyfer datblygu dulliau cymunedol o weithio. Byddai hyn yn ychwanegol at y lefelau cyllid presennol, er mwyn cydnabod y costau ychwanegol sy'n rhaid eu talu. Felly, mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Argymhelliad 15: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyflwyno elfen grant yn ei chyllid ar gyfer 'darpariaeth gymunedol' gan y sector statudol a fyddai'n deillio o elfen o gyllid sy'n ychwanegol at lefelau cyllido yn y gorffennol.*

Datblygu Dull Rhoi Cymunedau'n Gyntaf o Weithio

2.29 Yn y sylwadau a ddaeth i law, mynegwyd y farn bod y dull a fabwysiadwyd yn yr ardaloedd Rhoi Cymunedau'n Gyntaf o fudd i holl gymunedau Cymru (Awdurdod Datblygu Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cymdeithas Tai Cymunedol Caerdydd). Cydnabyddir bod yn rhaid cyfeirio adnoddau at y cymunedau mwyaf difreintiedig. Serch hynny, teimlwyd hefyd y dylid annog eraill i ddefnyddio arferion gweithio Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn holl gymunedau Cymru. Mynegwyd pryder y gallau dull o weithredu sy'n canolbwyntio ar ardaloedd daearyddol esgeuluso anghenion grwpiau diddordeb arbennig (Age Concern, PAVO, y Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol). Hefyd, mynegwyd pryder ynghylch y cymunedau hynny sy'n profi bron cymaint o amddifadedd â'r ardaloedd mwyaf difreintiedig a enwyd gan y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, ond nad ydynt yn bodloni'r meini prawf dethol (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru). Roedd rhai cynrychiolwyr yn teimlo bod ffiniau o'r math hwn yn rhy fympwyol ac yn milwrio yn erbyn ardaloedd a oedd, yn ôl y safonau arferol, yn ddifreintiedig (Community Networks Group). Mynegwyd safbwynt hefyd fod y dull partneriaeth o weithio o fudd i bawb, ac y dylid ei fabwysiadu hyd yn oed yn y cymunedau hynny y mae Awdurdod Datblygu Cymru wedi eu galw yn 'gymunedau lle mae cyfleoedd'. Byddai hyn yn gofyn am ffynhonnell gyllido i hyrwyddo datblygiad y dull partneriaeth o weithio ledled Cymru gyfan, ond yn amlwg nid i'r graddau sydd eu hangen yn y cymunedau mwyaf difreintiedig. Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Argymhelliad 16: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystyried ffyrdd o ymestyn egwyddorion partneriaeth a chyfranogiad gan y gymuned (gan gynnwys darparu had-gyllid craidd), sef sail y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, i bob cymuned yng Nghymru.*

Rôl Llywodraeth Cynulliad Cymru

2.30 Yn draddodiadol, ystyriwyd bod y broses o adfywio cymunedol yn weithgaredd 'o'r gwraidd i fyny', sy'n deillio o sefydliadau yn y gymuned. Mae mentrau polisi cymdeithasol diweddar wedi bod yn arloesol, ac maent yn rhoi sialensau newydd i'r llywodraeth gydweithio mewn partneriaeth ag ystod eang o ran-ddeiliaid. Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi datgan ei fod am weithio mewn partneriaeth, ac mae'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn ei ymrwymo i

bartneriaeth gyda phob rhan-ddeiliad yn y broses adfywio. Mae'r dull arloesol hwn yn golygu bod yr holl sefydliadau yn dysgu sut y mae'r broses yn gweithio wrth iddi ddatblygu. Mae'r Gwerthusiad o'r rhaglen Pobl mewn Cymunedau yn cynnig cyfle delfrydol i lywio datblygiad Rhoi Cymunedau'n Gyntaf ar broses o adfywio cymunedol yng Nghymru. Derbyniodd y Pwyllgor dystiolaeth ynghylch canlyniadau'r adroddiad Gwerthusiad Interim o'r rhaglen Pobl mewn Cymunedau. Mae'r gwersi sydd i'w dysgu ar gyfer y broses adfywio cymunedol yn y dyfodol yn cynnwys y farn y bydd yn rhaid wrth werthusiad effeithiol o'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf o'r cychwyn cyntaf, er mwyn rhoi cyfle cyson i fireinio'r modd y mae'n gweithredu er mwyn sicrhau ei bod yn dal i ddatblygu, a sicrhau ei bod yn effeithiol. Er mwyn cyflawni hyn, bydd yn rhaid i Lywodraeth Cynulliad Cymru ddatblygu arbenigedd yn y maes hwn, yn yr un modd ag y mae'n meithrin arbenigedd yn y gwasanaethau addysg ac iechyd.

2.31 Mae'r Pwyllgor yn dymuno gweld Llywodraeth Cynulliad Cymru yn datblygu hyn yn ymwybodol, er mwyn hyrwyddo cysylltiadau effeithiol a deallus gyda'r rhai sy'n gweithio yn y maes. Mynegodd rhai sefydliadau a oedd yn cyflwyno tystiolaeth rwystredigaeth o weld perthynas weithio a oedd wedi'i meithrin dros gyfnod o amser yn dod i ben oherwydd bod staff yn symud yn fewnol y gwasanaeth sifil (SPARC/Planed). Roeddent yn teimlo bod diffyg arbenigedd a diffyg parhad ymysg y personél sy'n ymdrin â chynlluniau cyllido hollbwysig. Mae'r Pwyllgor yn argymhell:

Argymhelliad 17: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn datblygu corff o arbenigedd ar adfywio cymunedol yn fewnol, er mwyn sefydlu perthynas weithio effeithiol gyda'r sector adfywio cymunedol. Gellid gwneud hyn trwy recriwtio staff o'r sector adfywio cymunedol, secondiadau, cysgodi swyddi a hyfforddiant mewnol i staff y Cynulliad.*

2.32 Yn ychwanegol at ddatblygu arbenigedd, gallai Llywodraeth Cynulliad Cymru chwarae rôl bwysig yn y gwaith o hyrwyddo a rhannu'r arferion gorau ym maes adfywio cymunedol. Yn amlwg, cyflawnir y rôl hon ganddi eisoes i raddau oherwydd ei bod yn noddi sefydliadau yn y Rhwydwaith Rhoi Cymunedau'n Gyntaf er mwyn cefnogi'r rhaglen honno. Serch hynny, mae ganddi rôl arall yn y maes hwn hefyd, a allai ymestyn i fonitro neu 'blismona' perfformiad asiantaethau adfywio. Mae hyn yn cymharu â'r syniad o 'arolygiaeth' a geir ym maes y gwasanaethau cymdeithasol, er enghraifft. Gyda chymaint o wariant cyhoeddus wedi'i neilltuo i'r maes polisi hwn a chyn lleied o weithdrefnau achredu neu reoli ansawdd ar gael, mae posibilrwydd y ceir methiant ar raddfa drawiadol os nad anogir a/neu mynnir bod sefydliadau yn dilyn yr arferion gorau cydnabyddedig. Mae'r Pwyllgor yn dymuno sicrhau bod gweithgareddau asiantaethau adfywio yn

cael eu monitro ac y glynir at yr arferion gorau trwy'r sector gyfan. Gan hynny, y mae'n argymell:

Argymhelliad 18: *Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn datblygu technegau monitro addas er mwyn hyrwyddo'r safonau gofynnol ym mhob asiantaeth sy'n cymryd rhan yn y broses adfywio cymunedol.*

Yn amlwg, mae'r argymhelliad hwn yn cysylltu'n glòs ag Argymhelliad 14.

CASGLIAD

3.1 Wrth ystyried y wybodaeth a gasglwyd yn ystod yr Adolygiad, mae'r Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai wedi ceisio nodi'r rhwystrau sy'n llesteirio proses adfywio cymunedol lwyddiannus, a meddwl am ffyrdd o ddileu'r rhwystrau hynny a hyrwyddo'r broses adfywio cymunedol ymysg pawb sydd â rôl i'w chwarae ynddi. Fe'i cynorthwywyd yn y gwaith hwn gan ansawdd uchel y cyflwyniadau a dderbyniwyd a natur gynhwysfawr y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor ym mhob cam o'r broses Adolygu.

3.2 Mae'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, fel strategaeth genedlaethol ar gyfer hyrwyddo adfywio cymunedol, yn ffordd arloesol o fynd i'r afael â phroblemau tlodi ac anfantais gymdeithasol. Ni cheiswyd cynnal proses o adfywio cymunedol ar y fath raddfa erioed o'r blaen. Yn ogystal, ni chafwyd unrhyw ymgais flaenorol i greu rhaglen o weithgaredd adfywio cymunedol mor gynhwysfawr a thymor-hir. Yn hyn o beth, mae'r rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf yn mynd yn bellach na'r polisiau cyfatebol yn Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Mae cyfraniad Llywodraeth Cynulliad Cymru i'r gwaith o hyrwyddo adfywio cymunedol yn newydd. Bydd angen mireinio'r gwaith hwnnw, ynghyd â phroses ddatblygu esblygol ar ei gyfer. Bwriedir i'r argymhellion a gyflwynir yn yr adroddiad hwn fod yn rhan o'r broses honno.

3.3 Mae'r argymhellion yn cyflawni cylch gorchwyl yr adolygiad, sef cyflwyno sylwadau am y cyd-destun polisi ac am gyllid adfywio cymunedol. Yn ogystal, roedd gofyn archwilio rôl partneriaeth yn y broses adfywio, a nodi materion pellach. Wrth gyflawni ei amcanion, mae'r Pwyllgor yn ddyledus i'r sefydliadau ar unigolion a gyfrannodd at yr Adolygiad.

Adolygiad Polisi - Adfywio Cymunedol

Cylch Gorchwyl

Y cylch gorchwyl ar gyfer yr adolygiad yw:

Ystyried:

- y polisiau a'r rhaglenni â'r nod o adfywio cymunedau sydd wedi eu mabwysiadu gan y Cynulliad a'r cyrff a noddir ganddo, gyda'r bwriad o wneud argymhellion ynghylch symleiddio'r rhaglenni sydd eisoes yn bodoli a gwellâ'r trefniadau ar gyfer eu gweithredu;
- y cyllid ar gyfer y polisiau a'r rhaglenni hynny;
- rôl partneriaethau o ran datblygu adfywio cymunedol;
- pa faterion pellach o ran yr agenda adfywio cymunedol y dylai'r Pwyllgor fynd i'r afael â hwy, gan ystyried y gwaith sy'n cael ei wneud ar y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf.

Papurau y bu'r Pwyllgor yn eu Hystyried

20 Mehefin 2001: LGH-09-01 (p7) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

18 Gorffennaf 2001: LGH-11-01 (p6) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

24 Hydref 2001: LGH-12-01 (p7) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol –
Adroddiad Cynnydd
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

06 Mawrth 2002: LGH-05-02 (p5) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol –
Ystyried Materion sy'n dod i'r amlwg
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

20 Mawrth 2002: LGH-06-02 (p4) - Ymateb i Adolygiad Polisi ar Adfywio
Cymunedol Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Ffederasiwn Cymdeithasau Tai Cymru, ar y cyd â Rhwydwaith Datblygu
Cymunedol y Cymdeithasau Tai

08 Mai 2002: LGH-08-02 (p3) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol – Ystyried
Materion sy'n dod i'r amlwg
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

22 Mai 2002: LGH-09-02 (p4) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol –
Argymhellion drafft
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

12 Mehefin 2002: LGH-10-02 (p5) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol –
Adroddiad drafft
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

26 Mehefin 2002: LGH-11-02 (p5) - Adolygiad Polisi ar Adfywio Cymunedol y
Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai
Ysgrifenyddiaeth y Pwyllgor, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Rhestr o Ymatebion Ysgrifenedig i'r Adolygiad Polisi

- Age Concern Cymru
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent
- Cymdeithas Cyrff Gwirfoddol Pen-y-bont ar Ogwr
- Business in the Community Cymru
- Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig
- Cymdeithas Tai Cymunedol Caerdydd
- Y Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol
- Menter Gymunedol Cymru
- Materion Cymunedol
- Y Grŵp Rhwydweithiau Cymunedol
- Freshwater East Society and Community Association
- GAVO
- Joan Bird MBE
- John Brock Carew/Milton Village Association
- LGIU
- Cyngor Gwasanaethau Gwirfoddol Castell-nedd Port Talbot
- Yr Uned Pobl a Gwaith
- Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Powys
- Cymdeithas Tai Rhondda
- Papur Strategaeth Is-grŵp Menter Economaidd Cymunedol Fforwm Economaidd De Ddwyrain Cymru
- SPARC
- Grŵp Tai Cadarn Cyfyngedig
- Ymddiriedolaeth Scarman
- Cyngor Gweithredu Gwirfododdol Cymru

Rhestr o Gyflwyniadau Llafar

LGH-14-01 (15 Tachwedd 2001)

Age Concern
Menter Gymunedol Cymru
Materion Gymunedol
People and Work Unit
Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Powys
Cymdeithas Tai Rhondda

LGH-01-02 (16 Ionawr 2002)

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Awdurdod Datblygu Cymru
Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

LGH-03-02 (7 Chwefror 2002)

ELWa
Menter Cwm Aman
Coleg y Rhyl
Community Agents of Change for the Valleys

LGH-05-02 (6 Mawrth 2002)

Ymddiriedolaeth Adfywio'r Meysydd Glo

LGH-06-02 (20 Mawrth 2002)

NIACE
Ffederasiwn Cymdeithasau Tai Cymru
Gwasanaeth Cyfreithiol Cymunedol

LGH-07-02 (24 Ebrill 2002)

Awdurdod Tân yng Nghymru

Rhestr o Brosiectau yr ymwelwyd â hwy

- Prosiect Cymunedau yn Gyntaf Rhiwgarn, Porth (10 Ionawr 2002)
- Ymddiriedolaeth Datblygu Ebwy Fach, Nant-y-glo (12 Chwefror 2002)
- Planed (SPARC gynt), Arberth (13 Mawrth 2002)
- Cymdeithas Gymunedol Mount, Aberdaugleddau (13 Mawrth 2002)
- Antur Nantlle Cyf, Pen-y-groes (18 Mawrth 2002)
- Partneriaeth Caia Park Cyf, Wrecsam (18 Mawrth 2002)

Argymhellion y Pwyllgor

Argymheiliad 1: Bod y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai yn uniaethu â'r consensws yng Nghymru ynghylch yr amcanion ar gynhwysiant cymdeithasol yn Gwell Cymru, ac yn ei gefnogi, ac yn cymeradwyo'r cynllun Rhoi Cymunedau'n Gyntaf fel modd i gyflawni'r amcanion hynny. Mae'n cydnabod egwyddorion a gwerthoedd partneriaeth a rhoi rhan i'r gymuned, ac mae'n gofyn i Lywodraeth Cynulliad Cymru hyrwyddo'r egwyddorion a'r gwerthoedd hynny ym mhob un o'i bolisiau ar adfywio cymunedol.

Argymheiliad 2: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyhoeddi crynhoad a chalendr blynyddol o ffynonellau cyllido, ynghyd â'r dyddiadau a'r dyddiadau cau cysylltiedig.

Argymheiliad 3: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn mynd ati i gyfuno'r ffynonellau y mae ef a'r Cyrff Cyhoeddus a Noddir gan y Cynulliad yn eu cynnig.

Argymheiliad 4: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn chwarae rôl gyd-gysylltu barhaol er mwyn cysoni ac integreiddio'r cyllid sydd ar gael ym maes adfywio cymunedol ledled Cymru. Dylai greu fforwm lle mae ef, y cyrff a noddir ganddo, ac asiantaethau cyllido eraill (e.e. y Loteri Genedlaethol), yn datblygu system gyllido sydd wedi'i chyd-gysylltu o safbwynt ei hamcanion, ei methodoleg a'i hamserlenni.

Argymheiliad 5: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn adolygu ac yn symleiddio'i holl weithdrefnau cyllido er mwyn cael gwared ar fiwrocratiaeth ddiangen, a'i fod yn annog asiantaethau cyllido eraill yng Nghymru i wneud yr un peth.

Argymheiliad 6: Bod y dyddiadau penderfynu'n cael eu pennu'n gynnar, ac yn cael eu cyhoeddi yn y dogfennau sy'n gysylltiedig â'r rhaglenni. Dylid rhoi amser rhesymol i gyrff ymateb, gan roi chwech wythnos cyn y dyddiad cau, fel rheol, i gyrff gyflwyno cynigion.

Argymheiliad 7: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn mynd ati ar fyrder i ddatblygu ffynhonnell gyllido sy'n golygu bod modd rhoi cyllid craidd i brosiectau a chyrff adfywio cymunedol sydd wedi ymsefydlu. Dylai Llywodraeth Cynulliad Cymru ymgynghori'n eang â'r grwpiau hynny sy'n gweithio ym maes adfywio cymunedol er mwyn penderfynu ar ddulliau dyrannu, y meini prawf cymhwyster a'r gweithdrefnau gweinyddol.

Argymheiliad 8: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn adolygu'r gyllideb adfywio cymunedol cyn gynted â phosibl er mwyn sicrhau bod digon o gyllid ar gael i hyrwyddo rhaglen fywiog o adfywio cymunedol yng Nghymru.

Argymheiliad 9: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn manteisio ar bob cyfle i ddarparu Cynlluniau Gweithredu Cymunedol a Chynlluniau Datblygu Gallu er mwyn sicrhau y gellir datblygu a chynyddu gallu cymunedau.

Argymheiliad 10: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cydweithio â'r holl asiantaethau perthnasol er mwyn hyrwyddo safonau uchel o weithio yn y gymuned wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Argymheiliad 11: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn trefnu fforwm lle bydd pob partner ac asiantaeth berthnasol yn datblygu cynllun cenedlaethol ar gyfer Gallu ym maes Adfywio Cymunedol. Byddai'r fforwm yn cynnwys Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru, Rhwydwaith Cymorth y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, ELWa, Awdurdod Datblygu Cymru, Colegau Addysg Bellach, Prifysgolion ac ystod o sefydliadau yn y gymuned.

Argymheiliad 12: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cydweithio gyda sefydliadau Addysg Bellach ac Addysg Uwch, ELWa, y Consortiwm ar gyfer Hyfforddiant Adfywio Cymunedol, a sefydliadau cymunedol i fapio'r ddarpariaeth bresennol, i ddatblygu cyrsiau byr arloesol a chyfleoedd i ddysgu yn y gweithle, a hynny er mwyn galluogi gweithwyr newydd yn y maes i feithrin sgiliau'n gyflym. Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cefnogi'r broses trwy gynnig cynllun bwrsariaeth er mwyn annog gweithwyr newydd yn y maes i fanteisio ar raglenni hyfforddiant.

Argymheiliad 13: Bod yr awdurdodau lleol yn gweithredu fel partneriaid cyfartal o fewn strwythur partneriaeth. Rhoddir cyllid i'r bartneriaeth, a rheolir y cyllid hwnnw gan benderfyniadau a wneir mewn partneriaeth, ac sy'n rhwymo pob un o'r partneriaid.

Argymheiliad 14: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn mabwysiadu system achredu partneriaethau adfywio cymunedol, er mwyn sicrhau y defnyddir yr arferion gorau yn gyson ym maes adfywio cymunedol ledled Cymru.

Argymheiliad 15: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyflwyno elfen grant yn ei chyllid ar gyfer 'darpariaeth gymunedol' gan y sector statudol a fyddai'n deillio o elfen o gyllid sy'n ychwanegol at lefelau cyllido yn y gorffennol.

Argymhelliad 16: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystyried ffyrdd o ymestyn egwyddorion partneriaeth a chyfranogiad gan y gymuned (gan gynnwys darparu had-gyllid craidd), sef sail y rhaglen Rhoi Cymunedau'n Gyntaf, i bob cymuned yng Nghymru.

Argymhelliad 17: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn datblygu corff o arbenigedd ar adfywio cymunedol yn fewnol, er mwyn sefydlu perthynas weithio effeithiol gyda'r sector adfywio cymunedol. Gellid gwneud hyn trwy recriwtio staff o'r sector adfywio cymunedol, secondiadau, cysgodi swyddi a hyfforddiant mewnol i staff y Cynulliad.

Argymhelliad 18: Bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn datblygu technegau monitro addas er mwyn hyrwyddo'r safonau gofynnol ym mhob asiantaeth sy'n cymryd rhan yn y broses adfywio cymunedol.